

Kriminalističke teme

RIJEČ UREDNIKA

Haris HALILOVIĆ

Poštovani čitatelji/čitateljice,

u ovom dvobroju časopisa *Kriminalističke teme* donosimo Vam dva nova rada i jedan prikaz knjige iz tematskog područja međunarodnog prava i sigurnosti. Radovi specifično tretiraju problematiku migracija, uloge međunarodnih agencija u upravljanju migracijama i saradnju NATO saveza sa Bosnom i Hercegovinom. Tako pregledni znanstveni rad *Nova uloga Međunarodne organizacije za migracije kao agencije Ujedinjenih nacija* razmatra ključne faktore širenja Međunarodne organizacije za migracije u posljednjih dvadeset godina i njeno povećano učešće u svjetskim humanitarnim okvirima. Stručni rad pod nazivom *Saradnja Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine* aktualizira strateške ciljeve Bosne i Hercegovine od kojih je jedan upravo članstvo u Sjevernoatlantskom savezu (NATO). Konačno, prikaz knjige *Upravljanje rizikom u privatnoj sigurnosti* autora prof. dr. Jasmina Ahića i prof. dr. Ivana Nađa sistematičan je pregled sadržaja naslovljenog djela fokusiranog na razmatranje problematike upravljanja rizicima u privatnoj sigurnosti.

Koristim priliku da se zahvalim svim autorima/autoricama, odnosno koautorima/koautoricama na dostavljenim radovima, kao i redakciji *Časopisa* na uložnim naporima, da se zainteresiranoj znanstvenoj i stručnoj javnosti predstavim istraživanja na područjima kriminalistike, kriminologije, sigurnosnih studija, te drugih srodnih znanosti.

Glavni i odgovorni urednik
Prof. dr. sc. Haris Halilović

NOVA ULOGA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA MIGRACIJE KAO AGENCIJE UJEDINJENIH NACIJA	1
NEW ROLE OF THE INTERNATIONAL ORGANISATION FOR MIGRATIONS AS AGENCY OF THE UNITED NATIONS	
<i>NEŽLA BORIĆ</i>	
SARADNJA SJEVERNOATLANTSKOG SAVEZA I BOSNE I HERCEGOVINE COOPERATION BETWEEN NORTH ATLANTIC TREATY ORGANISATION AND BOSNIA AND HERZEGOVINA	17
<i>AMINA SMAILHODŽIĆ</i>	
“UPRAVLJANJE RIZIKOM U PRIVATNOJ SIGURNOSTI“, JASMIN AHIĆ I IVAN NAĐ – PRIKAZ KNJIGE	37
“RISK MANAGEMENT IN PRIVATE SECURITY“, JASMIN AHIĆ AND IVAN NAĐ - BOOK REVIEW	
<i>HANA UGLJANIN</i>	

NOVA ULOGA MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE ZA MIGRACIJE KAO AGENCIJE UJEDINJENIH NACIJA

Pregledni naučni rad

Primljeno/Recieved:
Prihvaćeno/Accepted:

Nežla BORIĆ

Sažetak

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Aktualnost savremenih migracija, problem migrantske krize i pokušaj globalnog odgovora na upravljanje migracijama.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Od svog osnivanja 1951. godine, Međunarodna organizacija za migracije se značajno prilagodila, prelazeći uglavnom iz regionalne organizacije logističke odgovornosti do globalne s puno širim nizom ciljeva, posebno u humanitarnim angažmanima. Cilj rada je ukazati na novu ulogu Međunarodne organizacije za migracije koja je postala UN-ova agencija 2016. godine, te njen značaj prilikom upravljanja migracijama, postavljanjem standarda i ostvarenjem ljudskih prava migranata i unapređenjem njihove dobrobiti.

Metodologija/Dizajn: U kontekstu rada koristio se dogmatski normativni metod i aksiološki metod kao specifični metodi u pravu. Urađena je metaanaliza podataka Međunarodne organizacije za migracije.

Ograničenja istraživanja/rada: Precizni podaci za BiH nisu dostupni, što predstavlja ozbiljno ograničenje za detaljnu komparativnu naučnu analizu.

Rezultati/Nalazi: Proširenje Međunarodne organizacije za migracije što ju je učinilo UN-ovom agencijom za migracije 2016. godine, jer UN nije mogao odgovoriti na krizu uzrokovanu velikim brojem migracija na globalnom nivou u okviru UNHCR-a koji se bavi isključivo izbjeglicama.

Generalni zaključak: Prije samo desetak godina države su bile nespremlne da se bave migracijama u kontekstu UN-a. Međutim, sada su spremne pregovarati o rezolucijama, deklaracijama i globalnim sporazumima, što je doprinijelo odlučivanju o ulasku IOM-a u sistem UN-a. Napredak koji je postignut, izgrađen je na regionalnim procesima, dijalozima i konsultativnim mehanizmima koji su započeli sredinom osamdesetih. Migracijskom upravljanju uopće nedostaju jake normativne osnove

koje bi pružile adekvatan odgovor na savremene migracijske tokove. Rezultat ovih tendencija je i usvajanje Globalnog sporazuma UN-a za sigurne, uredne i zakonite migracije iz 2018. godine.

Opravdanost istraživanja/rada: Savremeni tokovi međunarodnog prava migracije, uz klimatske promjene i terorizam, prepoznaju kao jednu od najvažnijih tema.

Ključne riječi

Međunarodna organizacija za migracije, Ujedinjene nacije, migracije, migrantska kriza

1. Uvod

Međunarodna migracija je važno globalno pitanje koje zahtijeva efikasniji sistem globalnog upravljanja. Migraciona kretanja su potaknuta nizom faktora poput socio-ekonomskih. Podaci Međunarodne organizacije za migracije (IOM, 2018) pokazuju da radnici migranti čine veliku većinu međunarodnih migranata na svijetu, osim toga česti razlozi za migracije su i sukobi koji dovode do porasta izbjeglica širom svijeta, kao i klimatske promjene.¹ Prema podacima Visokog komesarijata UN-a za izbjeglice (UNHCR) i IOM-a različito motivirana kretanja ljudi nikada nisu bila tako intenzivna. Države su pokazale spremnost u proteklom desetljeću da istraže načine unapređenja njihove saradnje unutar i izvan UN-a. Istovremeno, međunarodne organizacije zadužene za pomaganje državama u upravljanju kretanjem ljudi i zaštiti njihovih prava također su pokazale veću spremnost za međusobnu saradnju. Izazov za one koji zagovaraju međunarodnu saradnju jeste identifikacija pitanja i tematskih područja koja najviše odgovaraju globalnim, a ne nacionalnim odgovorima. Globalni dogovori o migraciji i izbjeglicama pružaju priliku za napredak u jačanju normi, principa, pravila i procesa odlučivanja.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) ostaje nedovoljno istražena, uprkos njenom proširenju tokom posljednjih decenija, posebno u humanitarnoj sferi.² U ovom članku ispitat ćemo ključne faktore koji pokreću širenje IOM-a i implikacije režima prisilne migracije. Upr-

¹ Neki teoretičari čak smatraju da bi trebalo napustiti sam termin "migracije", jer on implicira dugoročno doseljavanje i kretanje radne snage od jedne države ka drugoj koje je tipično za 19. i 20. stoljeće. U 21. stoljeću koje karakterizira fluidnost, promjene vezane za oblasti saobraćaja, tehnologije i kulture čine normalnim da ljudi misle izvan granica i često ih prelaze kako bi ostvarili profesionalno napredovanje ili drugačiji način života. (Castles, 2010, str. 1566).

² Pecoud (2018) primjećuje: "IOM je dugo bio zanemarivana tema za istraživanje. Od 1990-ih je iskusio značajan rast, njegova uloga i vidljivost u globalnoj politici migracija se povećala, što je kulminiralo unapređenjem njegovog statusa u organizaciju povezanu s UN-om. To je dalo značajan zamah interesu za historiju, strukturu i aktivnosti IOM-a" (str. 1621). Jedan od razloga koje Pecoud navodi (2018), kada je riječ o nedostatku interesa istraživača za IOM, jeste to da u prvih 40 godina postojanja IOM nije bio stabilna organizacija i borio se za opstanak sve do 1989. godine. Također je bio percipiran kao "putnička agencija" za migrante, za razliku od dalekosežnih i normativnih ciljeva drugih organizacija, poput UNHCR-a i ILO-a (str. 1622).

kos nedostatku formalnog mandata za zaštitu, IOM se razvijao djelujući poduzetnički, koristeći svoju reputaciju efikasnosti i izražavajući različite uloge u aktivnostima, uključujući upravljanje migrantskim kampovima poslije katastrofe, prikupljanje podataka i pomoć migrantima u različitim krizama. Osvrnut ćemo se na napore IOM-a u ostvarivanju povećanog autoriteta i moći, uz naglasak da je razumijevanje humanitarnih angažmana IOM-a sada od suštinskog značaja za razumijevanje same organizacije, kao i prisilnog režima migracija.

Rad Ureda Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) na reagiranju na prisilnu migraciju detaljno je analiziran u literaturi, međutim uloga Međunarodne organizacije za migracije (IOM), ostaje nedovoljno istražena. Osnovana 1951. godine kao Privremeni međuvladin odbor za kretanje migranata iz Evrope (PICMME), IOM nije bio agencija UN-a, već je u septembru 2016. postao UN-ova "povezana organizacija".³ Nepostojanje dubinske analize IOM-a privlači pažnju, s obzirom na širenje agencije od devedesetih: njegov skup država članica porastao je sa 67 u 1998. na 173 u 2019. godini, dok se njegov budžet povećao od 242,2 miliona dolara u 1998. godini na 1.87 milijarde dolara u 2019. godini. Sa oko 13,844 zaposlenih u 436 ureda i dežurnih službi, IOM je po nekim procjenama velik koliko i UNHCR (IOM, 2019).⁴ Glavna prepreka IOM-u za preuzimanje vodeće uloge u upravljanju migracijama mogao bi biti njegov sistem finansiranja. Za poboljšanje globalnog upravljanja migracijama potreban je tok sredstava koja su vezana za operacije koje će omogućiti IOM-u da pojača svoju ulogu u zaštiti prava i sigurnosti migranata te pomaganju državama i drugim entitetima u razvoju i provedbi politika koje doprinose sigurnim, urednim i redovnim kretanjima ljudi širom svijeta (IOM, 2018).

Ovaj članak ispituje ključne faktore koji objašnjavaju proširenje IOM-a u posljednjih dvadeset godina i implikacije na režim prisilne migracije. Uviđajući da se najvećim dijelom širenje IOM-a može pripisati njegovom povećanom učešću u humanitarnim okvirima, smatramo da, unatoč nedostatku formalnog mandata za humanitarnu zaštitu, IOM napreduje djelujući kao poduzetnička institucija, koristeći svoj potencijal.

Konkretno, IOM je sebi odredio karakteristične uloge u aktivnostima uključujući upravljanje migrantskim kampovima nakon katastrofe, prikupljanje podataka i pomoć migrantima u krizama, nastavljajući balansirati kontroverze vezane za neki od njegovih poslova, kao što su "upravljanje migracijama" (Bradley, 2017). Razumijevanje humanitarnih angažmana IOM-a sada je od presudnog značaja za razumijevanje same organizacije, ali i samoga režima prisilnih migracija.

³ Tekst sporazuma kojim se precizno definira pozicija IOM-a u okviru UN-a donesen je Rezolucijom Generalne skupštine 25. 7. 2016. godine. Sporazumom su definirana važna pitanja poput osnovnih principa, saradnje i koordinacije, izvještavanja i razmjene informacija. (Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Organization for Migration, 2016).

⁴ IOM snapshot. Geneva: IOM, 2019. https://www.iom.int/sites/default/files/about-iom/iom_snapshot_a4_en.pdf

2. Proširenje Međunarodne organizacije za migracije

Provizioni međuvladin komitet za kretanje migranata iz Evrope osnovan je 1951. godine, a transformiran je 1952. godine u Međunarodni komitet za evropske migracije (ICEM), da bi 1980. bio preimenovan kao Međuvladin odbor za migracije, a napokon je 1989. godine postao Međunarodna organizacija za migracije. U tom periodu ovo tijelo je evoluiralo od logističke agencije na regionalnom nivou do globalne organizacije koja radi u širokom rasponu dobrovoljnih i prisilnih migracija i posvećeno je – u teoriji, ako ne uvijek u praksi, upravljanju migracijama “u korist svih”⁵. Upravljanje migracijama služi kao “jednostavni okvirni” koncept pod kojim su grupirane raznolike aktivnosti, od doseljavanja izbjeglica, evakuacije, upravljanja kampovima, razvoja politike i obuke za suzbijanje trgovine ljudima, provođenja programa pritvora i dobrovoljnog pomaganja shema povratka za azilante koji nisu ostvarili pravo na azil.

Agencija dijeli svoj rad na četiri opća područja:

- (1) migracija i razvoj;
- (2) olakšavanje migracije;
- (3) reguliranje migracija i
- (4) bavljenje prisilnom migracijom (Bradley, 2017).

U određenoj mjeri rad IOM-a s prisilnim migrantima presijeca ove četiri oblasti, ali zauzima dio operativnog rada IOM-a, budžeta i resursa za osoblje.

Države članice IOM-a usvojile su novu viziju za organizaciju koja je identificirala dvanaest strateških prioriteta, mnogi od kojih se odnose na povećanu ulogu agencije u odnosu na prisilnu migraciju. Tu spadaju: a) uredno upravljanje migracijom i učinkovito poštovanje ljudskih prava migranata u skladu s međunarodnim pravom; b) sve veći napor u borbi protiv krijumčarenja ljudi, trgovine ljudima i drugih oblika “ilegalne migracije”; c) učešće u koordiniranom među-agencijskom humanitarnom djelovanju pružanjem podrške u hitnim i postkriznim kontekstima i olakšavanje dobrovoljnog povratka i reintegracije izbjeglica, interno raseljenih lica i ostalih migranata.

Do 2011. godine započeti projekti u hitnim i postkonfliktnim okolnostima su već predstavljali većinu IOM-ovog budžeta od 1,27 milijardi dolara. Procjena IOM-ovih napora za humanitarnu pomoć katalizira detaljan proces razvoja humanitarne politike koji je rezultirao izdavanjem nove politike pod nazivom “IOM-ovi principi humanitarnog djelovanja” u 2015. godini. Švedska je potakla IOM da se pridruži sistemu UN-a kao povezana organizacija i razvije svoju novu humanitarnu politiku, što agenciju izričito veže za osnovna ljudska prava i humanitarne principe.⁶ Ovaj pristup također ima u vidu značajne efekte interakcije između UNHCR-a i IOM-a u kontekstu evolucije režima prisilne migracije u kojem su države članice ograničile UNHCR-ovo angažiranje “novijim” oblicima raseljavanja

⁵ Jedna od pozitivnih strana migracija posebno dolazi do izražaja u diskursu o kretanju visokokvalificiranih kadrova na globalnom nivou koje se smatra naročito korisnim te se naziva profesionalnom mobilnošću, a ne migracijom. S druge strane, kad je riječ o kretanju tzv. “niže kvalificiranih” radnika ono se etiketira kao “neželjena migracija” (Castles, 2010, str. 1567).

⁶ Više o aktivnostima IOM-a u sferi humanitarne pomoći, pogledati kod Olin, Florin & Bengtsson (2008).

(kao što su prisilna migracija povezana s učincima klimatskih promjena)⁷ zbog zabrinutosti u vezi s njegovim kapacitetom da uspješno izvrši osnovni pravni mandat (Bradley, 2017). IOM i organizacije koje su mu prethodile dobili su mandat da omoguće uređenje migracijskih tokova općenito, uključujući i "migraciju izbjeglica" (Ustav ICEM-a, član 1. 3.). Značajno je da IOM to ne čini jer ima izričit mandat za zaštitu prava migranata, uključujući izbjeglice i interno raseljena lica.

Poput UNHCR-a, rad organizacije je u početku bio ograničen na Evropu, ali je to ograničenje na kraju uklonjeno u svjetlu potreba za koordiniranim međunarodnim odgovorima na prisilne migracije. UNHCR je delegiran da preuzme poslove pravne zaštite Međunarodne organizacije za izbjeglice, ali SAD, koji je dominirao u pregovorima oko uspostavljanja i UNHCR-a i PICMME-a, usprotivio se stvaranju operativne agencije UN-a koja je odgovorna za (prisilne) migrante. Američki Kongres je 1951. godine naredio da nema američkog finansiranja kao odgovora na raseljavanje stanovništva u Evropi.⁸ To je u početku sprečavalo snažnu operativnu ulogu UNHCR-a. Razumijevanje institucionalne moći u odnosu na IOM uključuje analizu načina na koji države koriste IOM kako bi posredno utjecale na druge aktere i pitanja, te kako se IOM institucionalno pozicionirao kako bi postigao željene ishode. IOM se u nekim aspektima široko koristio. Zapravo, u nekim segmentima historija IOM-a se u velikoj mjeri odnosi na interese država i institucionalne moći, s tim da Sjedinjene Države koriste IOM-ove prethodne institucije kao način da rješavaju pitanje migracija i raseljavanja bez potrebe za saradnjom sa SSSR-om ili ustupanjem snaga. IOM ostaje instrument vanjske politike, više nego druge međunarodne agencije, ali institucionalna moć u odnosu na IOM ne može se cijeliti odvojeno od ispitivanja UNHCR-a (UNHCR, 2018). Imati jednu međunarodnu organizaciju sa zaštitnim mandatom, a drugu, operativniju, služilo je interesima država članica čije su politike i ambicije u odnosu na upravljanje (prisilnom) migracijom često daleko od dosljedne.

Iako je IOM već dugo zastupljen kao agencija sa širokim interesom za migracije ljudi, u savremenom kontekstu i historijski gledano, organizacija je uglavnom radila s raseljenim licima, bilo da su izbjeglice ili interno raseljena lica. Ustav IOM-a usvojen je 1989. godine, nekoliko njegovih ciljeva odnosilo se direktno na rad organizacije s prisilnim migrantima i humanitarnog sektora općenito pružajući temelj za noviji prošireni humanitarni angažman. IOM-ove ponekad kontradiktorne i kontroverzne aktivnosti odražavaju ne samo njegov nedostatak izričite pravne zaštite mandata, nego i njegovu strukturu upravljanja i njegov status organizacije koja je sada vezana za UN. IOM je usvojio diskurs o ljudskim pravima, ali pogledi na njegove uloge i odgovornosti

⁷ Primjer malih pacifičkih otoka (Tuvalu, Kiribati i Vanuatu) kojima prijeti apsolutno potapanje uzrokovano klimatskim promjenama i čije stanovništvo je već u značajnom broju izbjeglo na susjedne otoke (Fidži i Novi Zeland) i u susjedne države, predstavlja "lice" migracija uzrokovanih klimatskim promjenama (Jolly & Ahmad, 2014–2015, str. 217). Migracije uzrokovane klimatskim promjenama su dio problema, Jolly i Ahmad također skreću pažnju da degradacija okoliša dovodi do opasne utrke za prirodnim resursima koja može generirati nove sukobe, koji su, kao što je već spomenuto, također uzrok migracija.

⁸ Finansijski doprinos SAD-a IOM-u se mijenjao i u novijem periodu. Olin, Florin & Bengtsson (2008) u razmatranje uzimaju američko i finansiranje iz drugih izvora u periodu 2000–2007 i primjećuju da je SAD smanjio finansiranje za 20%, dok su doprinosi UN-ovih agencija, Evropske komisije i Ujedinjenog Kraljevstva narasli za 21% (str. 11).

značajno se razlikuju između njegove dvije glavne operativne jedinice – Odjeljenja za upravljanje migracijama i Odjeljenja za operacije i hitne slučajeve.

IOM je intenzivno proširio uključenost u prisilne migracijske krize koje su se odvijale u pozadini nedavnog rasta humanitarnih kriza širom svijeta. Prema istraživanju Olin, Florin & Bengtsson (2008) IOM je 2001. godine u budžetu imao 8,1 miliona USD za razvoj povezan s odgovorom na humanitarnu krizu da bi se 2008. godine taj iznos povećao na 13,3 miliona USD (str. 13). Međutim, ovi sami faktori ne mogu objasniti IOM-ovo širenje. Potrebno je spomenuti i nastojanje IOM-a da se strateški pozicionira, povećavajući kooperativnost i reputaciju logističke efikasnosti te napore za preduzetničko širenje u nova područja rada (Bradley, 2017).

Prošireni humanitarni angažman IOM-a pomogao je u otklanjanju nedostataka u režimu prisilne migracije, posebno u vezi sa raseljenim licima koja se ne kvalificiraju za status izbjeglice.⁹ Ipak, ako režim želi održati svoju posvećenost ključnim ljudskim pravima i humanitarnim načelima, ostaje jasna potreba za sistematičnijim uključivanjem pitanja zaštite u rad IOM-a i rješavanje neslaganja povezanih s njegovom stalnom uključenosti u kontroverzne aktivnosti poput “potpomognuti dobrovoljni povratak” (UNHCR i IOM često usko surađuju na potpomognutim dobrovoljnim povracima, mada IOM privlači najveći dio kritike).¹⁰ Postizanje veće koherentnosti u radu agencije, a zauzvrat veća snaga i utjecaj u režimu prisilne migracije, ograničena je konkurencijom između operativnih odjela IOM-a i konkurentnim pritiscima različitih ogranaka država članica IOM-a.

Dakako, pogled na moć i utjecaj IOM-a u režimu prisilne migracije izgleda vrlo različito u Ženevi i na terenu. U Ženevi IOM održava relativno malo sjedište, što znači da ima samo ograničeno prisustvo na međuagencijskim sastancima na kojima humanitarni akteri određuju dnevni red. Suprotno tome, posebno nakon velikih katastrofa, IOM ubrzava prisustvo na terenu kako bi postao jedna od najvećih operativnih agencija, koja vrši moć i utjecaj na različite načine, od koordinacije i raspodjele resursa do utvrđivanja dnevnog reda i lobiranja.

IOM je pozicioniran, poput većine glavnih međuvladinih organizacija koje su uključene u humanitarni odgovor, između nacionalnih država, međunarodnih režima za ljudska prava i neoliberalne uprave. Rad IOM-a je u različitom stepenu oblikovan prema principima ljudskih prava, državnim interesima i nastojanju da se prebacuju resursi, bilo da su to nevladine organizacije, međuvladine organizacije ili privatni akteri, robe i usluge koje su u nekim kontekstima pružale države, uključujući zaštitu, hitnu pomoć i podršku obnovi. Iako se IOM često u literaturi tretira kao institucionalna nepoznanica, ipak IOM se na mnogo načina može porediti s drugim međunarodnim organizacijama koje se nastoje razviti i ojačati svoj utjecaj. Ova analiza također naglašava stav da vršenje vlasti i moći IOM-a nije linearan proces: njegovo ponašanje na nekim frontovima umanjuje njegovu vlast i posljedično njegovu moć kao humanitarnog aktera u nastajanju, dok istovremeno, kroz druge aktivnosti, IOM jača svoju poziciju i doprinose na terenu (Bradley, 2017).

⁹ Više o statusu i međunarodnopravnoj zaštiti izbjeglica, vidjeti u UNHCR (2001, 2010).

¹⁰ Više o aktivnostima UNHCR-a i IOM-a te kritikama vezanim za rad ove agencije u oblasti povratka vidjeti kod Koch (2014). Naročito oštre kritike je upućivao Amnesty International (2003): “Amnesty International izražava zabrinutost da IOM nastavlja provoditi projekte u ime vlada, koji imaju negativan utjecaj na ljudska prava izbjeglica, tražilaca azila i drugih migranata” (str. 1).

IOM ne uživa jasne, delegirane ovlasti nad određenim pitanjem ili populacijom, kao što je to slučaj sa UNHCR-om i zaštitom izbjeglica i posebno je snažan u svojim retoričkim opredjeljenjima da poštuje volju svojih država članica kada delegiraju IOM da izvršava određene zadatke. Međutim, u tom se pogledu IOM razlikuje od ostalih međunarodnih organizacija po stepenu, ali ne i u prirodi.

U slučaju organizacija koje rade u režimu prisilne migracije, one zahtijevaju ovlaštenja na osnovu svojih napora da promoviraju prava i dobrobit onih koji su protjerani iz svojih domova. Od završetka hladnog rata, osnovna poruka IOM-a bila je da migracija može raditi "u korist svih", poruka koja otvoreno apelira na vlastiti interes države (kao što je to u slučaju prijema visokokvalificiranih radnika), ali je vjerovatno strateški način unapređenja slobodnog kretanja kao moralnog dobra.

Međunarodne organizacije svih vrsta često ističu svoju neutralnost, nepristrasnost i objektivnost na načine koji predstavljaju suštinski bitne moralne tvrdnje protiv partikularističkih stavova država.¹¹ Ustvari IOM, nastoji povećati svoj moralni autoritet kao humanitarni akter, ali i njegovati svoju zapaženu komparativnu prednost u zadovoljenju želja država. Mnogi unutar IOM-a smatraju da se IOM ne može nastaviti širiti u humanitarnoj sferi, koja ja snažno uvjetovana normativnim principima, bez namjernog povećanja moralnog autoriteta. Kako se taj proces razvija, IOM je u međuvremenu povećao raspoređivanje službenika za zaštitu u kontekstu nakon katastrofe, naglasio svoje praktične napore na unapređenju prava migranata i naglasio "de facto zaštitu" pruženu svojim aktivnostima.

IOM je u odnosu na agencije poput UNHCR-a postigao značajan napredak u razvoju ekspertize stručnjaka. Na osnovu njegovog učešća u situacijama raseljavanja u Ugandi (1972–4), Bangladešu (1973), Čileu (od 1973), Kipru (1974) i Vijetnamu (1975), reputacija IOM-a za logističku kompetenciju, posebno u humanitarnom transportu, pretvara se u značajan izvor stručnog autoriteta (Bradley, 2017). IOM koristi korporacijsku retoriku koja je na određenom nivou u tenziji s tradicionalnim modusima rada, principima i vrijednostima humanitarnog sektora i iz neke perspektive može umanjiti njegova ovlaštenja. Ipak, humanitarni svijet je također industrija koja se sve više odlikuje poslovno orijentiranim pristupima (i direktnom uključenošću profitnih korporacija), u kojima ugled IOM-a u pogledu efikasnosti i snažne logističke pozicije raste. IOM je dodatno ojačao svoj stručni autoritet povećanim ulaganjima u istraživanje i provođenjem procesa utvrđivanja standarda za radnike migrante u zemljama koje se suočavaju sa krizama.

Kako je IOM međunarodna organizacija kojom upravljaju države članice, bez neovisnih finansijskih sredstava i sa malo sistematski delegiranih ovlaštenja, mjera u kojoj IOM ima institucionalnu moć izrazito je ograničena. Međutim, IOM sigurno vrši prisilnu vlast nad nekim migrantima, poput onih koji žive u kampovima, a kojima je agencija, u skladu sa svojim mandatom, mogla ograničiti kretanje. Institucionalna moć se, također, vrši u kontekstu potpomognutog dobrovoljnog povratka. Ovisnost IOM-a o finansiranju zasnovanom na projektima čini ga relativno

¹¹ IOM mora održavati neutralnost i nepristrasnost (što u principu znači da sve grupe o kojima je riječ imaju pravo na iste humanitarne usluge). IOM je posvećen principu nezavisnosti kada je uključen u humanitarne aktivnosti te u svim drugim situacijama u kojima slijedi princip humanosti (IOM, 2015, Dio 3).

podređenim moći njegovih donatora¹² (vjerojatno čak i više nego druge međunarodne organizacije u režimu prisilne migracije, kao što je UNHCR, koji se oslanja na namjenske dobrovoljne priloge, ali ima više centralne podrške kroz sistem UN-a i veću mogućnost usmjeravanja sredstava u temeljne tematske programe i pitanja).

Razmatrajući trenutne i potencijalne buduće uloge IOM-a u režimu prisilne migracije, posebno je važno razmotriti na koje načine i u kojoj mjeri IOM, uprkos oslanjanju na finansiranje zasnovano na projektima, posreduje u prisilnoj vlasti svojih donatora i država članica odbijanjem poduzimanja određenih projekata koji predstavljaju probleme u pogledu poštivanja ljudskih prava i humanitarnih načela. IOM je pristao da učestvuje u nekim programima koje su ponudile utjecajne države članice, poput australijske inicijative za preusmjeravanje azilanata u Kambodžu, uprkos negativnim posljedicama zaštite.

Sve države potpisnice Njujorške deklaracije su potvrdile da će u potpunosti zaštititi ljudska prava svih izbjeglica i migranata, te da će u potpunosti poštovati međunarodno pravo, te, prema potrebi, međunarodno izbjegličko pravo i međunarodno humanitarno pravo. IOM je djelovao na pojačano prisustvo medija u odnosu na, primjerice, smrt azilanata koji pokušavaju prijeći Sredozemlje.¹³ Kroz takav medijski rad, IOM skreće pažnju na neuspjehe u zaštiti migranata (poput obustavljanja napora za traganjem i spašavanjem koje finansira EU). Utjecaj IOM-a se može ostvariti i kroz stratešku upotrebu informacija, uključujući prikupljanje nekih oblika podataka preko korištenja drugih. IOM je proširio svoje učešće u prikupljanju podataka u humanitarnim okvirima, aktivnost koja povećava obavezu, ali čak i tim više njegovu institucionalnu moć.

Sa svoje strane, IOM je nastojao povećati vlastitu institucionalnu moć u humanitarnoj sferi učešćem u utvrđivanju dnevnog reda, uključujući Svjetski humanitarni samit za 2016. godinu i Samit UN-a za izbjeglice i migrante u 2016. godini, i preuzimanjem veće odgovornosti kao vodeća agencija za koordinaciju i upravljanje kampovima koji su nastali nakon katastrofe. UNHCR u tom pogledu ima veliku ulogu, posebno u određivanju izbjegličkog statusa, ali IOM u tom pogledu također ima značajnu institucionalnu moć, posebno u odnosu na interno raseljena lica. Učešće IOM-a u vršenju institucionalne moći klasifikacijskim praksama je poraslo, jer je razvilo značajne nove uloge u prikupljanju i širenju podataka u humanitarnim okvirima, uključujući primjenu matrice za praćenje kretanja (DTM). Bilo eksplicitno ili implicitno prikupljanje podataka u kontekstima sukoba, nakon sukoba i nakon katastrofe često uključuje kategorizaciju ljudi kao raseljene ili neraseljene, i povećava utjecaj IOM-a na ostale aktere stavljajući IOM u položaj u kojem države i druge međunarodne organizacije dolaze u poziciju, da o njemu ovisе kvantitativni podaci o "broju slučajeva" koji su cilj humanitarnih intervencija.

¹² Iako je organizacija tokom prethodnih 20 godina rasla, kako u smislu država članica tako i u smislu budžeta, udio u budžetu koji zauzimaju redovni doprinosi država članica pada dok ukupni budžet organizacije raste. (Koch, 2014, str. 912).

¹³ Tražioci azila i migranti svih starosnih skupina masovno su se počeli kretati ka Evropskoj uniji 2014. godine, što je nastavljeno i u narednom periodu (Apap, Diaz & Urbina Trevino, 2017, str. 2). Sa preko milion migranata koji su došli u Evropu 2015. godina je obilježena kao godina migrantske krize. Različite krize u drugim dijelovima svijeta su dovele do najvećeg talasa migranata i izbjeglica u Evropi nakon Drugog svjetskog rata (Hagen-Zanker & Mallet, 2016).

Na osnovu ovog pregleda historijskog razvoja i usložnjavanja njegovih uloga, moguće je objasniti IOM-ov razvojni put do UN-ove agencije. Svemu ovome je naravno doprinio i fenomen sve intenzivnijih migracija u snažno povezanom svijetu kojima je potrebno upravljati, učiniti ih urednim i regularnim.

3. Globalno upravljanje migracijama

Iako je globalno upravljanje migracijama tema aktuelnih rasprava, historičari su često ukazivali na činjenicu da to nije nova ideja te da su međunarodne organizacije i prije intervenirale u način na koji države reguliraju međunarodne migracije (Pecoud, 2018, str. 1623). Svjetski izvještaj o migracijama Međunarodne organizacije za migracije iz 2018. godine sugerira da bi bolje razumijevanje migracija i regulacija migracija bili efikasniji, moramo uzeti u obzir važne geografske, demografske i geopolitičke varijacije pitanja migracije, kao i prepoznavanje mnogih međusobnih veza u analizi i donošenje politika o migracijama. Premda su ove temeljne spoznaje na mnogo načina očigledne, one su često ignorirane u javnim i političkim raspravama o migracijama i migrantima širom svijeta. Umjesto toga, one bi trebali biti u suštini rasprava o migracijama.¹⁴

Upravljanje migracijama predstavlja sistem institucija, pravne okvire, mehanizme i prakse čiji je cilj regulacija migracija i zaštita migranata, dakle sam termin treba shvatiti mnogo šire od pukog upravljanja prelaskom državnih granica (Omelaniuk, 2012, str. 338). Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Visoki komesarijat UN-a za izbjeglice (UNHCR) i Međunarodna organizacija rada (ILO), tri su međunarodne organizacije sa najsnažnijim normativnim i operativnim mandatom u vezi sa globalnim upravljanjem migracijama, iako postoji čitav niz drugih institucionalnih aktera, koji igraju važne direktne i indirektne uloge. Ove tri organizacije djeluju tako da bi ojačale zajedničke pristupe migracijama naročito u kontekstu razvoja saradnje s drugim organizacijama poput Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi, Svjetske banke itd. Budući da počivaju na univerzalnim principima, one mogu uspostavljati šire veze koje vlade često ne mogu, iako su njihova ovlaštenja za izvršenje često vrlo ograničena (Omelaniuk, 2012, str. 341).

Ustav IOM-a ne definira ili ograničava populaciju koja može imati koristi od napora IOM-a u skladu sa njegovim mandatom i funkcijama. Ovo je omogućilo IOM-u da bude preduzetnički i fleksibilan kao odgovor na evoluirajuće političke i humanitarne potrebe. IOM je od 2001. godine sazivao godišnji Međunarodni dijalog o migraciji (IDM) kao ključni globalni forum koji okuplja relevantne učesnike, kako bi mogli razgovarati o novonastalim i složenim temama upravljanja migracijama. Usvojen je IOM-ov Okvir za upravljanje migracijama u 2015. godini. Okvir identifikira bitne elemente za omogućavanje uredne, sigurne, redovne i odgovorne migracije (i mobilnosti) ljudi kroz planiranu i dobro vođenu migracionu politiku. Ona artikulira tri principa: (1) pridržavanje međunarodnih standarda i ispunjenje prava migranata; (2) formulacija politike korištenjem dokaza i pristupa cijele vlade; i (3) angažman s partnerima na rješavanju pitanja migracije i srodnih pitanja; i tri cilja: (1) unaprijediti socioekonomsko blagostanje migranata i

¹⁴ Hagen-Zanker i Mallett (2016) napominju da je prevencija dolaska migranata kroz strože granične kontrole u suštini uzaludna. Drakonske mjere na granicama obično vode ka prebacivanju tereta na susjedne države, ali ne prave nikakvu razliku kada je riječ o toku migracija na regionalnom nivou. Ljudi nastavljaju dolaziti i najjasnija opcija, naročito za evropske vlade, jeste bolje upravljanje migracijama (str. 8).

društva; 2) efikasno rješavanje dimenzija mobilnosti kriza; i (3) osigurati da se migracija odvija na siguran, uredan i dostojanstven način (IOM, 2018).

Odgovornosti UNHCR-a za operacije su se značajno prilagodile i proširile.¹⁵ UNHCR je primarna globalna institucija odgovorna za zaštitu i pomoć izbjeglicama, azilantima i osobama bez državljanstva (UNHCR, 2018). Prema Konvenciji o izbjeglicama, države se obavezuju da će saradivati sa UNHCR-om u vršenju njegovih funkcija, naročito u svrhu olakšavanja rada UNHCR-a, nadzor nad primjenom Konvencije predstavlja posebnu dužnost. U tom smislu, UNHCR je zadužen za implementaciju i provođenje Konvencije o izbjeglicama te promovira i nadgleda primjenu i poštovanje prava. Mandat UNHCR-a i funkcije su utvrđene statutom iz 1950. godine. Njegov osnovni mandat je pružanje međunarodne zaštite i traženje stalnih rješenja za izbjeglice. Statut također predviđa da se mandat i aktivnosti UNHCR-a razvijaju, na temelju uputa Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a (ECOSOC). UNHCR također saziva globalne konsultacije o utvrđivanju dnevnog reda, organizira sastanke visokog komesara, utvrđuje ključne izazove zaštite i objavljuje smjernice o međunarodnoj zaštiti kako bi pojasnio primjenu Konvencije. Njegov Izvršni odbor, koji se sastoji od 101 države članice, jedini je specijalizirani multilateralni forum na globalnom nivou odgovoran za doprinos razvoju međunarodnih standarda koji se odnose na zaštitu izbjeglica.

Operativna uloga ILO-a znatno je uža od bilo koje druge dvije organizacije, ali ona i dalje igra važnu normativnu funkciju. Pored svojih konvencija, ILO-ov neobavezujući multilateralni okvir o radnoj migraciji, usvojen je 2006. godine, i razvijen u kontekstu opće opredijeljenosti ILO-a za pristojan rad, predstavlja konsenzus tri grupe aktera koji čine upravljačku strukturu ILO-a – vlada, poslodavci i sindikati. Njegov je cilj pomoći državama u provođenju efikasnijih politika o migraciji radne snage,¹⁶ uključujući prava, zapošljavanje i zaštitu radnika migranata. Operativno, ILO podržava programe za jačanje socijalne zaštite migranata, poput pregovora o sporazumima koji omogućavaju određene pogodnosti, kao i sprečavanje trgovine ljudima, poboljšavanje praksi zapošljavanja migranata, poboljšavanje prepoznavanja kvalifikacija migranata, podržavanje reintegracije migranata i zaštitu radnika iz države prijema.

Iza ove tri ključne agencije UN-a, čitav je niz drugih institucionalnih aktera i mehanizama koji su relevantni za upravljanje migracijama na globalnom nivou. Priznajući složenost institucionalnog okvira Globalna migracijska grupa (GMG) je osnovana da promovira veću saradnju i koordinaciju. Sastoji se od 22 entiteta koji se redovno sastaju sa čelnicima agencija i na radnim nivoima. U svom referentnom smislu, GMG identificira uspostavljanje sveobuhvatnih i koherentnih reakcija institucija na međunarodnu migraciju i radi na osiguravanju punog poštovanja prava međunarodnih migranata, uključujući zaštitu posebno nezaštićenih migranata među ključnim prioritetima.

Konačno za međunarodne migracije važan akter je specijalni predstavnik generalnog sekretara za migracije i izbjeglice. Ured, osnovan 2006. godine, podržava i savjetuje generalnog sekretara u promicanju i zagovaranju UN-ove agende u vezi s međunarodnom migracijom i pruža

¹⁵ UNHCR je prisutan u 131 državi s uredima na 501 lokaciji i broji 12.088 članova osoblja. Regionalno gledano najprisutniji je u Africi (40%), a najmanje kapaciteta, tek 8%, locirano je u Evropi (8%) (UNHCR, 2018, str. 4).

¹⁶ Procjenjuje se da broj radnika migranata iznosi 164 miliona (ILO, 2018).

savjete o politici i koordinira angažman UN-ovih entiteta na pitanjima koja se tiču migracija. Ured je vodio napore na poticanju međunarodne saradnje, uključujući inicijative o specifičnim pitanjima kao što su migranti pogođeni krizom i koordinirat će rad na implementaciji Njujorške deklaracije o izbjeglicama i migrantima iz 2016. godine. Iz ove deklaracije je proizašao Globalni sporazum UN-a za sigurne, uredne i zakonite migracije iz 2018. godine, prvi sporazum koji je dogovoren među vladama i koji se odnosi na sve dimenzije migracije u međunarodnom pravu na sveobuhvatan način (Allinson, 2019).¹⁷ Globalni sporazum o migracijama predstavlja značajan dokument za rješavanje izazova povezanih sa savremenom migracijom i za poboljšanje upravljanja migracijama. Primarni cilj Sporazuma je osiguravanje sigurnih, urednih i zakonitih migracija (čl. 13). Prema sadržaju Globalni sporazum o migracijama sastoji se od četiri dijela. Nakon preambule slijedi prvi dio pod nazivom "Vizija i vodeći principi", u kojem se jasno navodi predanost država spomenutom zajedničkom cilju – poboljšanju saradnje u pogledu međunarodnih migracija, te zajedničkom razumijevanju i odgovornostima koje dijele u vezi s migracijama, a na opću dobrobit. U drugom dijelu nazvanom "Ciljevi i obaveze" sadržana su 23 cilja. Neki od ciljeva su korištenje tačnih podataka za razvoj politika utemeljenih na dokazima, minimalizacija faktora koji prisiljavaju osobe da napuste države porijekla, poboljšanje dostupnosti pravaca regularnih migracija, spašavanje života,¹⁸ smanjenje nezaštićenih osoba u migracijama, odgovor na trgovinu ljudima,¹⁹ uklanjanje diskriminacije, saradnja u pogledu povratka. Treći dio Sporazuma bavi se provedbom koja podrazumijeva usklađene napore država potpisnica i koherentan stav Ujedinjenih nacija, ali i saradnju i partnerstvo s migrantima, civilnim društvom, privatnim sektorom, vjerskim organizacijama i institucijama za zaštitu ljudskih prava, između ostalih. Posljednji dio pod nazivom "Praćenje i preispitivanje" fokusiran je na načine preispitivanja napretka provedbe Sporazuma. Iako nije pravno obavezujući, Sporazum o migracijama predstavlja okvir saradnje koji objedinjuje postojeće obaveze poštivanja ljudskih prava i ponavlja principe ne-retroaktivnosti i nediskriminacije koji su pravno obavezujući za sve države koje su ratificirale relevantne ugovore iz ovih oblasti.

¹⁷ Sporazum su odobrile države na sastanku na visokom nivou u Marakešu 10. i 11. decembra 2018. godine (Međuvladina konferencija 2018), Generalna skupština Ujedinjenih nacija (UNGA) usvojila ga je 19. decembra 2018. godine. Međutim, Sporazum je bio predmet intenzivnih rasprava i naišao je na kritike vezane za pravni status i sposobnost da odredi postupke država u pogledu tretmana migranata.

¹⁸ Prema istraživanjima Međunarodne organizacije za migracije koje se obavljaju u sklopu projekta Missing Migrants, tokom 2017. godine na migratornim rutama umrlo je 3.514 migranata, od čega 2.410 na Mediteranu. Podaci preuzeti 15. 8. 2019. godine: <https://missingmigrants.iom.int/latest-global-figures> Ovaj broj je 2015. godine, koja je spomenuta kao godina migrantske krize, iznosio 3.899 (Hagen-Zanker & Mallett, 2016, str. 6). Prema EUROSTAT-ovim (2019) podacima 2.4 miliona imigranata je ušlo u EU iz ne-EU država u 2017. godini.

¹⁹ Pregled podataka o krijumčarenju migrantima dostupan je kod McAuliffe & Laczko (2016). Međutim, IOM ima značajnu ekspertizu u oblasti zdravstvene zaštite migranata i pomoći žrtvama krijumčarenja ljudima, te je uspostavio bazu podataka o suzbijanju trgovine ljudima zasnovanu na svom iskustvu u preko 20.000 slučajeva u kojima je pružio pomoć (Omelaniuk, 2012, str. 342).

Zaključak

Posljednjih godina došlo je do nespornog rasta dostupnih informacija i istraživanja, kao i interesa za migracije na globalnom nivou. Potaknuti kretanjima migranata velikih razmjera (uključujući i izbjeglice) i sve većim interesovanjem za međunarodnu saradnju u oblasti migracija, vlade, međunarodne organizacije i drugi akteri su uključeni u stalne napore da ojačaju pouzdanost informacija o migracijama. Globalni pregled migracija i migranata može dati uvid u globalnu migracijsku dinamiku i trendove. Poznato je da ljudi gube živote dok migriraju, posebno pri korištenju kanala koji se oslanjaju na usluge krijumčara i trgovaca ljudima.

Migracija nije izolirana pojava o kojoj se može učinkovito raspravljati i regulirati je bez razmatranja niza važnih međusobnih veza (npr. između politika različitih zemalja), razmjera i nivoa upravljanja, vrsta migracija, kategorija i migracione politike. Faktori koji potiču migracije su brojni, a odnose se na ekonomski prosperitet, nejednakost, nasilje, sukobe i klimatske promjene. Veliki broj ljudi migrira u inostranstvo iz razloga koji se odnose na posao i porodicu, drugi napuštaju svoje domove zbog sukoba, progona i katastrofa. Iako je rad glavni razlog zašto ljudi migriraju u inostranstvo, a radnici migranti čine veliku većinu međunarodnih migranata u svijetu, globalno raseljavanje uzrokovano sukobom, generaliziranim nasiljem i drugim faktorima je na veoma visokom nivou.

Utjecaj međunarodnih organizacija počiva na njihovoj sposobnosti da se predstavljaju kao legitimni autoriteti i pružaju pomoć zasnovanu isključivo na principima neutralnosti i nepristranosti. Detaljne historijske analize će vjerovatno osvijetliti evoluciju i šire uloge institucija kao što je IOM. Ovisno o izvorima svog ovlaštenja, međunarodne organizacije, uključujući IOM, vršit će vlast na poseban način i u različitom stepenu, bilo direktnom ili indirektnom regulacijom. Sada je jasno da IOM igra važnu ulogu u režimu prisilne migracije i ta će se uloga vjerovatno povećavati u budućnosti. IOM može pružiti daljnji uvid u pitanje migracija i njihovu različitu dinamiku.

Globalna nastojanja da se migracijama da međunarodni pravni okvir kroz dokumente kao što su Njujorška deklaracija i Globalni sporazum UN-a za sigurne, uredne i zakonite migracije predstavljaju angažman kojim se migracije nastoje urediti kako bi se njihove posljedice, pogotovo kad je riječ o ljudskim gubicima, smanjile. Neki od načina su povećanje sigurnosti na migratornim rutama, npr. uvođenjem većeg broja spasilačkih službi, naročito na Mediteranu, ali i implementacija humanijih politika u državama prijema utemeljenih na ljudskim pravima. Države potpisnice Njujorške deklaracije potvrdile su da će u potpunosti zaštititi ljudska prava izbjeglica i migranata uz puno poštovanje međunarodnog prava o ljudskim pravima, međunarodnog izbjegličkog prava i međunarodnog humanitarnog prava.

Od osnivanja IOM se razvijao u pogledu vrste i nivoa angažmana, od logističke agencije na regionalnom nivou do globalne organizacije koja je posvećena upravljanju migracijama. Upravljanje migracijama je složen i višestruk zadatak koji obuhvata sve: od doseljavanja izbjeglica, zaštite migranata, evakuacije, upravljanja kampovima do suzbijanja trgovine ljudima i pomažanja dobrovoljnog povratka. Od 2016. godine IOM je agencija Ujedinjenih nacija, ovim je UN priznao da je IOM nezaobilazan akter u području ljudske mobilnosti, te globalnog upravljanja migracijama, a uredne i sigurne migracije globalni cilj.

Bibliografija:

- Allinson, K. (2019). GCM Commentary: The Legal Status of the UN's Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration in International and UK Law. RLI Blog on Refugee Law and Forced Migration. Preuzeto 12. 9. 2019. sa: <https://rli.blogs.sas.ac.uk/2019/01/31/gcm-commentary-the-legal-status/>
- Amnesty International. (2003). Statement to the 86th Session of the Council of the International Organization for Migration. Geneva: Amnesty International.
- Apap, J., Adorna Diaz, D. & Urbina Trevino, G. (2019). A global compact on migration: Placing human rights at the heart of migration management. European Parliamentary Research Service. Preuzeto 12. 9. 2019. sa: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI\(2017\)614638_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/614638/EPRS_BRI(2017)614638_EN.pdf)
- Bradley, M. (2017). The International Organization for Migration (IOM): Gaining Power in the Forced Migration Regime. *Refuge*, 33, (1), 97–106. Preuzeto 22. 9. 2019. sa: <https://refuge.journals.yorku.ca/index.php/refuge/article/view/40452>
- Caarls, K. (2016). NORFACE Research Programme on Migration, Migration in Europe: Social, Economic, Cultural and Policy Dynamics (2009–2014), Summary Report. Preuzeto 11. 9. 2019. sa: www.norface.net/wp-content/uploads/2016/06/Summary-Report-NORFACE.pdf
- Castles, S. (2010). Understanding global migration: A social transformation perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36, (10), 1565–1586.
- EUROSTAT. (2019). Migration and migrant population statistics. Preuzeto 11. 1. 2020. sa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics
- General Assembly. (2016). New York Declaration for Refugees and Migrants. Preuzeto 23. 9. 2019. sa: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/general-assembly/docs/globalcompact/A_RES_71_1.pdf
- The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM). (2018). Preuzeto 23. 9. 2019. sa: https://refugeesmigrants.un.org/sites/default/files/180711_final_draft_0.pdf
- Hagen-Zanker, J. & Mallett, R. (2016). Journeys to Europe. The role of policy in migrant decision-making. London: Overseas Development Institute (ODI).
- International Labour Organisation (2018). Global Estimates on International Migrant Workers – Results and Methodology. 2nd ed. International Labour Office - Geneva: ILO. Preuzeto 6. 1. 2020. sa: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/--publ/documents/publication/wcms_652001.pdf
- International Organization for Migration (IOM) & UN. (2016, July 25). Agreement concerning the Relationship between the United Nations and the International Organization for Migration. A/RES/70/296.
- International Organization for Migration (IOM). (2015). IOM Humanitarian Policy: Principles for Humanitarian Action. C/106/CRP/20.

- International Organization for Migration (IOM). (2018). World migration report 2018.
- Preuzeto 28. 9. 2019. sa: <https://www.iom.int/wmr/world-migration-report-2018>
- Jolly, S., Ahmad, N. (2014-2015). Climate Refugees under International Climate Law and International Refugee Law: Towards Addressing the Protection Gaps and Exploring the Legal Alternatives for Criminal Justice. ISIL Year Book of International Humanitarian and Refugee Law, 14, 216–248.
- Koch, A. (2014). The Politics and Discourse of Migrant Return: The Role of UNHCR and IOM in the Governance of Return. Journal of Ethnic and Migration Studies, 40, (6), 905–923.
- McAuliffe, M. and F. Laczko (eds.) (2016). Migrant Smuggling Data and Research: A Global Review of the Emerging Evidence Base. IOM, Geneva. Preuzeto 30. 9. 2019. sa: https://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf.
- Olin, A., Florin, L. & Bengtsson, B. (2008). Study of the International Organization for Migration and its Humanitarian Assistance. Sida Evaluations, 40, 1–96.
- Omelaniuk, I. (2012). Global migration institutions and processes. U: Redpath-Cross, J., Perruchoud, R., & Opeskin, B. R. (ed.). Foundations of International Migration Law. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Pecoud, A. (2018). What do we know about the International Organization for Migration? Journal of Ethnic and Migration Studies, 44, (10), 1621–1638.
- Peters, A. (2018). The Global Compact for Migration: to sign or not to sign? EJIL: Talk! Preuzeto 22. 9. 2019. sa: <https://www.ejiltalk.org/the-global-compact-for-migration-to-sign-or-not-to-sign/>
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2018). Global Report. Preuzeto 15. 9. 2019. sa: http://reporting.unhcr.org/publications#tab-global_report&_ga=2.208318610.1653077850.1575387222-93816172.1553005121
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2010). Convention and protocol relating to the status of refugees. Geneva: UNHCR. Preuzeto 28. 9. 2019. sa: <https://cms.emergency.unhcr.org/documents/11982/55726/Convention+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+28+July+1951%2C+entered+into+force+22+April+1954%29+189+UNTS+150+and+Protocol+relating+to+the+Status+of+Refugees+%28signed+31+January+1967%2C+entered+into+force+4+October+1967%29+606+UNTS+267/Obf3248a-cfa8-4a60-864d-65cdfce1d47>
- UN High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2001). Refugee Protection: A Guide to International Refugee Law. Preuzeto 16. 9. 2019. sa <http://www.refworld.org/docid/3cd6a8444.html>
- United Nations Summit for refugees and migrants. (2016). UN New York declaration for refugees and migrants underlines role of disasters. Preuzeto 14. 9. 2019. sa: <http://www.ieudl.eu/universal-level/un-new-york-declaration-for-refugees-and-migrants-underlines-role-of-disasters/>

NEW ROLE OF THE INTERNATIONAL ORGANISATION FOR MIGRATIONS AS AGENCY OF THE UNITED NATIONS

Review paper

Abstract

Reason(s) for writing and research problem(s): The topicality of modern migrations, the problem of the migrant crisis and the attempt to respond globally to migration management.

Aims of the paper (scientific and/or social): Since its founding in 1951, the International Organization for Migration has adapted significantly, moving mainly from a regional organization of logistical responsibility to a global one with a much broader range of objectives, especially in humanitarian engagements. The aim of the paper is to point out the new role of the International Organization for Migration, which became a UN agency in 2016, and its importance in managing migration, setting standards and realizing the human rights of migrants and improving their welfare.

Methodology/Design: In the context of the paper, the dogmatic normative method and the axiological method were used as specific methods in law. A meta-analysis of data from the International Organization for Migration was performed.

Research/work limitations: Precise data for BiH are not available, which is a serious limitation for a detailed comparative scientific analysis.

Results/Findings: The expansion of the International Organization for Migration made it the UN Migration Agency in 2016, as the UN could not respond to the crisis caused by the large number of migrations globally within the UNHCR, which deals exclusively with refugees.

General conclusion: Only a decade ago, states were unprepared to deal with migration in the context of the UN. However, they are now ready to negotiate resolutions, declarations and global agreements, which has contributed to the decision on IOM's entry into the UN system. The progress that has been made, has been built on regional processes, dialogues and consultative mechanisms that began in the mid-1980s. Migration management in general lacks strong normative bases that would provide an adequate response to modern migration flows. The result of these tendencies is the adoption of the UN Global Compact for safe, orderly and legal migration from 2018.

Justification of research/work: Contemporary trends in international migration law, along with climate change and terrorism, are recognized as one of the most important topics.

Key words: International Organization for Migration, United Nations, migration, migrant crisis

Podaci o autoru

Nežla Borić, vanredna profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

E-mail: n.boric@pfsa.unsa.ba

SARADNJA SJEVERNOATLANTSKOG SAVEZA I BOSNE I HERCEGOVINE

Stručni rad

Primljeno/Received:

Prihvaćeno/Accepted:

Amina SMALHODŽIĆ

Sažetak

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Bosna i Hercegovina, država u tranziciji, nastoji da ostvari strateške ciljeve i to članstvo u Sjevernoatlantski savez (NATO) i Europsku uniju (EU). Način priključenja Sjevernoatlantskom savezu ima specifičnu, jasno definisanu proceduru. Ulazak u Sjevernoatlantski savez u tehničkom smislu se odvija kroz učešće u političko-vojnom programu Partnerstvu za mir, Procesu planiranja i revizije, Individualnom partnerskom programu, Individualnom partnerskom akcijskom planu, Akcijskom planu za članstvo i Konceptu operativnih sposobnosti i ocjenjivanja i povratnih informacija. Reforma u oblasti odbrane u Bosni i Hercegovini se zasniva na principu kolektivne sigurnosti. Proces reforme odbrane u Bosni i Hercegovini podrazumijeva stvaranje profesionalnih Oružanih snaga, od kojih se zahtijeva organizaciona, materijalna, proceduralna i druga usklađenost za zajedničku upotrebu sa NATO i NATO/PfP snagama u različitim uslovima zbog izvršenja misija i zadataka.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Cilj rada jeste upoznavanje komplementarnih mehanizama na osnovu kojih se odvija saradnja Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine.

Metodologija/Dizajn: U istraživanju je analizirana saradnja Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine, kao i prednosti priključenja Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez. S obzirom da se radi o teorijskom istraživanju pregled dostupne literature o saradnji Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine izvršen je kroz korištenje općih znanstvenih metoda, prvenstveno metode deskripcije kako bi se ispunili osnovni metodološki pristupi. U razmatranju dostupne literature o saradnji Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine nisu korištene posebne metode prikupljanja podataka.

Ograničenja istraživanja/rada: U istraživanju su navedene prednosti ulaska Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez, odnosno pozitivna stajališta ulaska Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez. Ograničenja ovog istraživanja vezana su uz nedostatak negativnih stajališta ulaska Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez. U cilju daljeg istraživanja korisno je navesti i negativna stajališta ulaska Bosne

i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez. Bosna i Hercegovina bi ulaskom u Sjevernoatlantski savez imala vojne, političke, ekonomske, društvene ali i brojne sigurnosne posljedice, kao što su: postizanje određenih, ali ne apsolutnih garancija kolektivne odbrane; povećanu mogućnost uticaja na rješavanje regionalnih i sigurnosnih pitanja; povećano izlaganje sigurnosnim rizicima koji proizilaze iz međunarodnog sigurnosnog angažiranja; zahtjevne operacije u koje će se uključivati; složeni izazovi i niz negativnih uticaja na razvoj odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine. Ipak navedena ograničenja ne smanjuju ostvarene rezultate istraživanja i predstavljaju izazov za dalje istraživanje, koje bi svakako bilo upotpunjeno sa svim negativnim stajalištima ulaska Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez.

Rezultati/Nalazi: Sjevernoatlantski savez određuje partnerske ciljeve u saradnji sa Ministarstvom odbrane Bosne i Hercegovine koje u tom periodu Bosna i Hercegovina treba da ispuni. Priključenje Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez je veoma složen proces, u kome je potrebno sprovesti institucionalne i legislativne reforme u oblasti odbrane, sigurnosti i ekonomije. U proteklom periodu Bosna i Hercegovina je učinila mnogo u procesu reforme odbrane, čiju je implementaciju Sjevernoatlantski savez u značajnoj mjeri pomogao. Postizanje punopravnog članstva u Sjevernoatlantski savez za Bosnu i Hercegovinu značio bi ulazak u grupu demokratskih država. To bi unaprijedilo promicanje mira, sigurnosti i stabilnosti zemlje. Tim činom bi dodatno ojačao ugled Bosne i Hercegovine na međunarodnoj pozornici. Priključivanje Bosne i Hercegovine Sjevernoatlantskom savezu predstavlja priliku da se bilo kakvi sukobi, kao i krizne situacije suzbiju i da se rješavaju demokratskim, a ne vojnim sredstvima. Ulaskom Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez Bosna i Hercegovina bi se priključila i zemljama okruženja. Time bi znatno ojačala svoj geopolitički položaj, kao i odbrambene sposobnosti i imala bi mogućnost ravnopravnog odlučivanja unutar Sjevernoatlantskog saveza.

Generalni zaključak: Saradnja Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine zavisi od toga koliko je Bosna i Hercegovina pripremljena da jača demokratiju i procese reformi odbrambenog sistema u Bosni i Hercegovini. Reforma odbrane u Bosni i Hercegovini i političko-vojni program Sjevernoatlantskog saveza predstavljali su pravi izbor za Bosnu i Hercegovinu. Sjevernoatlantski savez je osim definiranja šta Bosna i Hercegovina treba da uradi kako bi postala kredibilan kandidat za članstvo Partnerstva za mir paralelno pomagao zalaganja Bosne i Hercegovine u nastojanju da svoj cilj i ostvari. Bosni i Hercegovini je povoljno koristila metodologija političko-vojnog programa.

Opravdanost istraživanja/rada: Rezultati istraživanja saradnje Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine trebali bi opravdati kako naučni, tako i društveni značaj ovog rada. Što se tiče doprinosa saradnje Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine treba se imati u vidu da je doprinos opravdanosti istraživanja i aktualni, s obzirom da je u sjedište Sjevernoatlantskog saveza u Briselu poslat Program reformi Bosne i Hercegovine, koji se suštinski ne razlikuje od Godišnjeg nacionalnog plana (ANP) koji priprema svaka država koja želi da postane članica Sjevernoatlantskog saveza. Predajom dokumenta Programa reformi Bosne i Hercegovine će se nastaviti partnerstvo i saradnja Bosne i Hercegovine sa Sjevernoatlantskim savezom.

Bosna i Hercegovina je završila Individualni partnerski akcijski plan. Teorijsko objašnjenje saradnje Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine nam omogućava da bolje sagledamo koliko je učinjeno na polju ulaska Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez i koliko je Bosna i Hercegovina zaista spremna ući u najmoćniji savez u svijetu.

Ključne riječi

Sjevernoatlantski savez, reforma u oblasti odbrane Bosne i Hercegovine, komplementarni mehanizmi, prednosti

UVOD

Sjevernoatlantski savez predstavlja međudržavnu organizaciju u okviru koje svaka država članica zadržava pravo na samostalnost. Odluke Sjevernoatlantskog saveza donose se zajednički konsenzusom. Sjevernoatlantsko vijeće, gdje su zastupljeni predstavnici svih država članica Sjevernoatlantskog vijeća na nivou šefova vlada i država, ministara vlada i veleposlanstva, predstavlja najvažnije tijelo nadležno za donošenje odluka. Proces izgradnje odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine je nametnut kao slijed događaja u međunarodnom i regionalnom okruženju i kao posljedica nedorečenosti Dejtonskog mirovnog sporazuma. Dejtonskim mirovnim sporazumom odbrana države Bosne i Hercegovine je stavljena u nadležnost entiteta. Reformom odbrane poslije Dejtonskog mirovnog sporazuma uspostavljena je jedinstvena oružana sila, što znači da se radi o oružanim snagama koje su samo nekoliko godina ranije, odnosno prije potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, ratovale jedne protiv drugih, a sada se od njih zahtijeva zajedničko učestvovanje u odbrani države Bosne i Hercegovine.

U Bijeloj knjizi odbrane iz 2005. godine navedeno je da je proces reformi odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine započeo 2003. godine osnivanjem Komisije za reformu u oblasti odbrane Bosne i Hercegovine. Proces reformi odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine podstaknut je sa mnogim barijerama i odlukama za otklanjanjem takvih barijera koje su postojale među Vojskom Federacije Bosne i Hercegovine i Vojskom Republike Srpske. Barijere su se ogledale u nadležnostima države i entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske kada je u pitanju oblast odbrane, sastav i veličina koji su zagušili standarde, nepotpunost kontrole i komande na državnom nivou, nepotpunost transparentnosti, kao i ogromni finansijski troškovi koji su vezani za odbranu i neadekvatnost opreme.

Ministarstvo odbrane BiH je odgovorno za uspostavu NATO kompatibilnog Sistema odbrambenog planiranja u institucijama odbrane BiH. U okviru ovog Sistema, Ministarstvo odbrane BiH definiše Politiku odbrambenog planiranja u cilju razumijevanja elemenata Sistema i uspostave usklađenog procesa odbrambenog planiranja u institucijama odbrane BiH, kako bi iste izvršavale dodijeljene zadatke i ispunile državne ciljeve u oblasti odbrane na efikasan i finansijski prihvatljiv način. Ministarstvo odbrane BiH, u saradnji sa ostalim institucijama BiH i u konsultacijama sa

NATO, u okviru Sistema odbrambenog planiranja provodi sveobuhvatan pregled odbrane sa ciljem verificiranja postojećih i razvoja budućih planova razvoja fleksibilnih, modernih, sposobnih i održivih oružanih snaga koje odgovaraju državnim potrebama.¹ Prema Sistemu odbrambenog planiranja Bosne i Hercegovine načelni dokumenti u sistemu strateškog odbrambenog planiranja Bosne i Hercegovine jesu Prezentacijski dokumenti NATO/PfP, koji predstavljaju pregled trenutnog stanja, raspoloživih resursa, kao i mogućnosti državnog odbrambenog sistema u odnosu na preporuke Sjevernoatlantskog saveza. Prezentacijski dokumenti NATO/PfP također sadrže viđenje daljeg razvoja odbrambenog sistema kada se dovode u pitanje oblasti ispunjavanja specifičnih preporuka Sjevernoatlantskog saveza, kao i konkretne akcije koje su usmjerene na dostizanje traženih sposobnosti odbrambenog sistema, ali i ispunjavanje preuzetih obaveza u NATO/PfP prezentacijskim dokumentima.

POVIJEST SJEVERNOATLANTSKOG SAVEZA (NATO-a)

Temeljno načelo za stvaranje Sjevernoatlantskog saveza predstavlja priznanje odnosa Sjevernoatlantskog sporazuma i Povelje Ujedinjenih naroda, koju su potpisale pedeset država u San Franciscu 26. juna 1945. godine, a koja je stupila na snagu 24. oktobra 1945. godine. Sjevernoatlantski sporazum je potpisan 04. aprila 1949. godine, a stupio je na snagu 24. avgusta 1949. godine i tim sporazumom stvoren je Savez zajedničke odbrane. Sporazum je ratifikovalo dvanaest država, koje su postale članice osnivači Sjevernoatlantskog saveza i to: Belgija, Danska, Island, Luksemburg, Norveška, Ujedinjena Kraljevina, Kanada, Francuska, Italija, Nizozemska, Portugal, Sjedinjene Američke Države. Savezu je s vremenom pristupilo još sedamnaest europskih država, u sedam krugova proširenja:

- 1952. Grčka, Turska;
- 1955. Njemačka;
- 1982. Španjolska;
- 1999. Češka, Poljska, Mađarska;
- 2004. Bugarska, Estonija, Latvija, Litva, Rumunjska, Slovačka, Slovenija;
- 2009. Hrvatska i Albanija;
- 2017. Crna Gora.²

Glavnu odredbu Sjevernoatlantskog sporazuma predstavlja članak 5. Sjevernoatlantskog sporazuma. „Potpisnice smatraju da se oružani napad na jednu ili više njih, u Europi ili Sjevernoj Americi, treba smatrati napadom na sve njih i zato se slažu da će u slučaju takvog oružanog napada, svaka od njih, pozivajući se na pravo individualne ili zajedničke samoobrane iz članka 51 Povelje Ujedinjenih naroda, pomoći potpisnici ili potpisnicama koje su napadnute, poduzimajući odmah, same i u skladu s drugim potpisnicama, korake koji se smatraju potrebnima, uključujući uporabu oružane sile, da bi povratile i održale sigurnost Sjevernoatlantskog područja.

¹ Više pogledati: *Politika odbrambenog planiranja*. Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine. Sarajevo, 2009., str. 2

² Dostupno na: <https://www.mvpep.hr › multi-org-inicijative › nato › drzave-clanice-saveza, 04.03.2020>.

Svaki takav oružani napad i mjere poduzete kao rezultat tog napada moraju se odmah prijaviti Vijeću sigurnosti. Takve mjere moraju se zaustaviti kada Vijeće sigurnosti poduzme mjere potrebne za ponovnu uspostavu i održavanje međunarodnog mira i sigurnosti.³

Osnovni cilj Sjevernoatlantskog saveza jeste pružiti zaštitu slobode i sigurnosti svih članica u Europi i Sjevernoj Americi u skladu sa principima Povelje Ujedinjenih naroda. Preambulom u Washingtonskom sporazumu jasno se daje na znanje da je Povelja UN-a okvir unutar kojeg djeluje Sjevernoatlantski savez. U svojim su uvodnim rečenicama potpisnici Washingtonskog sporazuma iznova ustvrdili svoju vjeru u načela i smisao Povelje UN-a. U članku 1. obvezuju se na mirno rješavanje međunarodnih nesuglasica i suzdržavanje od prijetnji ili uporabe sile u bilo kojem obliku koji nije u skladu s Poveljom UN-a. Članak 5. Washingtonskog sporazuma izravno se poziva na članak 51. Povelje UN-a glede preuzimanja prava saveznika da individualno ili kolektivno poduzmu onakvu akciju kakvu smatraju nužnom za samoobranu.⁴ Ništa u ovoj Povelji ne umanjuje prirodno pravo na individualnu ili kolektivnu odbranu u slučaju oružanog napada na člana Ujedinjenih naroda dok Vijeće sigurnosti ne preduzme mjere potrebne za očuvanje mira i sigurnosti u svijetu. O mjerama koje preduzmu članovi koristeći se ovim pravom na samoobranu biće odmah obaviješteno Vijeće sigurnosti i ove mjere ni na koji način neće dovesti u pitanje ovlasti i odgovornosti Vijeća da u skladu sa ovom Poveljom preduzme u svako doba akciju koju smatra nužnom u cilju obezbjeđivanja i održanja mira i sigurnosti u svijetu.⁵ Formiranjem Euroatlantskog partnerskog vijeća (EAPC22) koje je 1997. godine zamijenilo NACC, partnerima se pružila mogućnost učestvovanja u procesu donošenja odluka i planiranju, PFP se učinio aktivnijim a proces konsultacija je proširen i na neka osjetljiva pitanja kao što je kontrola naoružanja.⁶

POLITIČKA TIJELA

Sjevernoatlantsko vijeće (North Atlantic Council-NAC)

Sjevernoatlantsko vijeće predstavlja jedino tijelo unutar Sjevernoatlantskog vijeća, čije ovlasti potiču iz Sjevernoatlantskog sporazuma. Sjevernoatlantsko vijeće predstavlja najvažnije tijelo za donošenje odluka u Sjevernoatlantskom vijeću. Sastoji se od stalnih predstavnika svih država članica, koje se sastaju jednom godišnje. Sjevernoatlantsko vijeće se sastaje i na višem nivou, u kome uključuje ministre vanjskih poslova, ministre odbrane ili predstavnike država i vlada, koji imaju isti autoritet i moć odlučivanja bez obzira na nivo sastajanja. Ministar vanjskih poslova preuzima ulogu počasnog predsjednika na ministarskim susretima. Glavni tajnik

³ Članak 5. Sjevernoatlantskog ugovora. *Sjevernoatlantski ugovor*, <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006/Appendix2.pdf>, 10.01.2019.

⁴ Više pogledati: *NATO Priručnik*. Odjel za javnu diplomaciju NATO 1110 Bruxelles. Belgija, 2005. godine, str. 263, <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006.html>, 05.01.2019.

⁵ Član 51. Povelje Ujedinjenih naroda. Povelja Ujedinjenih naroda. Glava VII: Djelovanje u slučaju prijetnje miru, narušenja mira i čina agresije, https://www.mvep.hr › CustomPages › Static › HRV › Files › ugovori › povelja_..., 06.01.2019.

⁶ Više pogledati: Adler, E. *The Spread of security Communities: Communities of Practice, Self Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation*. European Journal of International relations, 2008., Vol. 14, No. 2, 195-230

Sjevernoatlantskog saveza vodi sjednice, a ukoliko je on odsutan njegov zamjenik. Rad Sjevernoatlantskog vijeća podupiru odjeli i uredi Međunarodnog osoblja, a posebno Tajništvo Sjevernoatlantskog vijeća. Titulu dekana Vijeća dobiva veleposlanik ili stalni zastupnik sa najdužim stažom. Kada se Vijeće sastaje na razini veleposlanika ili stalnih predstavnika zemalja članica, obično se naziva Stalno vijeće (Permanent Council). Dva puta godišnje, a ponekad i češće, Vijeće se sastaje na ministarskoj razini, na formalnim ili neformalnim sjednicama, i tada svaku zemlju predstavlja ministar vanjskih poslova. Sastanci Vijeća također se odvijaju za vrijeme sjednica ministara obrane. Sastanci na vrhu u kojima sudjeluju i čelnici država ili vlada održavaju se kada je potrebno raspraviti neko važno pitanje ili u važnim trenucima razvoja sigurnosne politike NATO-a.⁷ Sve države članice imaju pravo ispoljiti svoje stavove za okruglim stolom Vijeća. Vijeće zasjeda jednom sedmično, a može se sastati i u kratkom roku kad je to neophodno. Na Sjevernoatlantskom vijeću osiguravaju se različite konsultacije među državama članicama u pogledu svih pitanja koja se odnose na sigurnost.

Odbor za odbrambeno planiranje (Defence Planning Committee-DPC)

Odbor za odbrambeno planiranje sastoji se od stalnih predstavnika. Sastaje se i na nivou ministara odbrane, najmanje dva puta godišnje. Većinom se bavi predmetima koji su vezani za kolektivno planiranje odbrane. Odbor za odbrambenu reviziju nadgleda proces planiranja snaga u okviru Sjevernoatlantskog saveza i nadzire rad Odbora za odbrambeno planiranje.

Grupa za nuklearno planiranje (Nuclear Planning Group-NPG)

Grupa za nuklearno planiranje predstavlja političko tijelo unutar kojeg se sastaju ministri odbrane država članica i raspravljaju o političkim pitanjima, koja su vezana za nuklearno naoružanje. Diskusije uglavnom uključuju različiti spektar nuklearnih pitanja, koja uključuju zaštitu, sigurnost, mogućnost preživljavanja napada nuklearnim oružjem, razmještaj trupa, kontrolu nuklearnog naoružanja, komunikacije i informativni sistem i nuklearnu proliferaciju. Odluke se donose zajednički sa svrhom adaptiranja u svjetlu novih događaja i planskih procedura. Rad Grupe za nuklearno planiranje priprema NPG grupa, koja se sastoji od članova nacionalnih delegacija zemalja koje participiraju u NPG, članica Međunarodnog vojnog osoblja i predstavnika strateških komandanata. Grupa stručnjaka izvodi detaljan rad u ime NPG stalnih predstavnika. Sastaje se jednom sedmično ili po potrebi.

Rad Grupe za nuklearno planiranje priprema Grupa osoblja, koja je sastavljena od članova nacionalnih delegacija država koje sudjeluju u Grupi za nuklearno planiranje. Grupa osoblja (NPG Staff Group) vrši rad u ime svih Stalnih predstavnika Grupe za nuklearno planiranje (NPG Permanent Representatives). Sastaje se jednom sedmično, a ukoliko je to neophodno i češće. Nuklearna politika Sjevernoatlantskog saveza je pod stalnom revizijom. Grupa na visokom nivou (High Level Group-HLG) predstavlja visoko savjetodavno tijelo Grupe za nuklearno planiranje u oblasti nuklearne politike i planiranja, koja je sastavljena od nacionalnih stručnjaka iz država članica, kao i od članova Međunarodnog osoblja Sjevernoatlantskog saveza te predstavnika Strateških komandanata. Bavi se i pitanjima nadziranja sigurnosti i zaštite nuklearnog oružja.

⁷ Više pogledati: *NATO Priručnik*. Odjel za javnu diplomaciju NATO 1110 Bruxelles. Belgija, 2005. godine, str. 34, <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006.html>, 05.01.2019.

Sjedinjene Američke Države predsjedavaju Grupi na visokom nivou. Grupa se sastaje nekoliko puta godišnje i raspravlja o aspektima nuklearne politike Sjevernoatlantskog saveza, planiranja i stanja snaga, o pitanjima koja su vezana za sigurnost i zaštitu nuklearnog oružja.

Vojni odbor (Military Committee)

Vojni odbor predstavlja višu vojnu vlast unutar Sjevernoatlantskog saveza, a koja se nalazi pod sveukupnom političkom vlašću Vijeća, Odbora za odbrambeno planiranje ili Grupe za nuklearno planiranje. Vojni odbor predstavlja sastavni dio aparata za politiku i donošenje odluka Sjevernoatlantskog saveza i osigurava neophodnu vezu između političkog postupka donošenja odluka unutar Sjevernoatlantskog vijeća, Odbora za planiranje i Grupe za nuklearno planiranje i integrisane komandne strukture Sjevernoatlantskog saveza, zadužene za vođenje vojnih operacija ili daljnju vojnu transformaciju Sjevernoatlantskog saveza. Vojni odbor prati razvoj vojne politike i doktrine Sjevernoatlantskog saveza i daje smjernice Strateškim komandantima Sjevernoatlantskog saveza, koji su odgovorni Vojnom odboru za sveukupno djelovanje i vođenje vojne politike Sjevernoatlantskog saveza u svojim područjima odgovornosti. Međunarodno vojno osoblje podupire aktivnosti Vojnog odbora.

KOMPLEMENTARNI MEHANIZMI

Prve tri operacije Sjevernoatlantskog saveza započete su u Bosni i Hercegovini, na Kosovu, bivšoj Jugoslaviji i Republici Makedoniji. „Bosna i Hercegovina bila je tlo za mnoge NATO-ove presedane i odluke koje su predstavljale reakcije na zbivanja u toj zemlji i koje su pomogle oblikovanju razvoja NATO saveza, te razvoja sposobnosti održanja i podrške miru. NATO savez je izveo zračnu kampanju u BiH u avgustu i septembru 1995. koja je pomogla okončanju rata u BiH, a potom je vodila devetogodišnju operaciju čuvanja mira, od decembra 1995. do decembra 2004. Iako je NATO predao odgovornosti Europskoj uniji za svakodnevno očuvanje sigurnosti u Bosni i Hercegovini, u decembru 2004. NATO savez je zadržao ostatak vojnog štaba u Sarajevu koji se fokusirao na reformu odbrane u Bosni i Hercegovini i pripremi zemlje za članstvo u program Partnerstvo za mir (Partnership for Peace programme).“⁸ Politička osnova za ulogu Sjevernoatlantskog saveza utvrđena je na sastanku NATO-ovih ministara vanjskih poslova u Oslu, u junu 1992. godine, kada ministri saopćavaju spremnost da podrže operacije čuvanja mira pod zaštitom Konferencije za sigurnost i saradnju u Europi CSCE, koja je preimenovana u Organizaciju za sigurnost i saradnju u Europi – OSCE, po principu od „slučaja do slučaja“ u skladu sa vlastitim procedurama.

„Tridesetog augusta 1995. NATO nosači aviona provode seriju preciznih udara protiv izabranih meta na pozicijama koje su držali Srbi u Bosni i Hercegovini. Ovo je nagovijestilo početak Operacije odmjerenih snaga (Operation Deliberate Force), NATO-ove prve zračne kampanje koja je trajala do 15. septembra. Operacija je održala komunikaciju sa bosanskim Srbima i zajedno sa odlučnim diplomatskim naporima pomogla je stvaranju puta za obustavu vatre; štaviše, pripremila je teren za uspješne mirovne pregovore u Dayton-u (Ohajo, Sjedinjene Države).“⁹

⁸ Ibid, str.33

⁹ Ibid, str. 34

Jednostavno rečeno, NATO je izvršio operaciju provođenja mira iz zraka u okviru mandata UN-a kako bi se zaustavile borbe u BiH. NATO te napade nije izvršio na Srbe u BiH: oni su bili usmjereni protiv političkog i vojnog režima koji su odbili ispuniti zahtjeve UN-a. Zračni napadi su izvršeni u skladu sa rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a, a započeti su tek nakon što je UN odobrio plan. NATO nije imao namjeru uništiti Vojsku Srba u BiH. Cilj je, zapravo, bio primjeniti dovoljno pritiska da se srpsko rukovodstvo prisili da ispuni zahtjeve UN-a.¹⁰ Pomoću komplementarnih mehanizama odvija se saradnja Bosne i Hercegovine i Sjevernoatlantskog saveza (NATO-a). Svrha tih mehanizama je povećanje interoperabilnosti bezbjednosno-odbrambenih kapaciteta države koja teži priključenju NATO savezu, kroz veoma zahtjevan proces izgradnje standarda i sistema vrijednosti koji je kompatibilan sa NATO članicama.¹¹

Reforma odbrane Bosne i Hercegovine u periodu od 2003-2005. godine prethodila je pozivu Sjevernoatlantskog saveza da Bosna i Hercegovina pristupi Partnerstvu za mir. Na samitu Sjevernoatlantskog saveza u Istanbulu 2004. godine odlučeno je da se formira NATO stožer Sarajevo. NATO stožer Sarajevo je zasnovan 1. decembra 2004. godine, sa funkcijom savjetovanja vlasti Bosne i Hercegovine kada je u pitanju oblast reforme odbrane, kao i koordinacija za članstvo Partnerstva za mir. Prvi mehanizam koji je uspostavljen između Bosne i Hercegovine i Sjevernoatlantskog saveza je Partnerstvo za mir (Partnership for Peace - PfP). Partnerstvo za mir predstavlja političko-vojni program, koji je osnovan 1994. godine sa svrhom stvaranja međusobnog povjerenja i uspostavljanja međusobne vojne saradnje između Sjevernoatlantskog saveza i drugih država istočne Europe i nekadašnjeg Sovjetskog saveza. Bosna i Hercegovina je na samitu Sjevernoatlantskog saveza u Rigi pozvana da pristupi Partnerstvu za mir u novembru 2006. godine, što je rezultiralo potpisivanjem partnerskog ugovora u decembru 2006. godine. Ciljevi Partnerstva za mir su :

- transparentnost u procesu odbrambenog planiranja,
- demokratska kontrola oružanih snaga,
- izgrađivanje vojne saradnje sa Sjevernoatlantskim savezom,
- izgrađivanje bolje osposobljenih snaga da zajednički djeluju sa snagama Sjevernoatlantskog saveza.

Određeni su i ustanovljeni vojni i politički zadaci programa u Okvirnom dokumentu sa pokretanjem inicijative Partnerstva za mir 1994. godine. Zasnivajući se na podsticaju Partnerstva za mir, Sjevernoatlantski savez je 1997. godine (na samitu u Madridu, odnosno Sintri) odlučio unaprijediti ulogu Partnerstva za mir i učiniti je operativnijom. Ključni ciljevi „Unapređenog Partnerstva za mir“ su:

- jačanje elementa političke konsultacije sa partnerima;
- obezbeđivanje većeg učešća partnera u odlučivanju i planiranju unutar Partnerstva;

¹⁰ Više pogledati: Maxwell, R. i Olsen, A. J. *Destinacija NATO: Reforma odbrane u Bosni i Hercegovini 2003-13*. London : Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall, 2013., str. 19.

¹¹ Više pogledati: *Partner. Mjesečnik o evroatlantskim integracijama, odbrani i vojsci*. 2008. godine. Broj 2, str. 9, <http://www.mod.gov.me/files/1206620684.pdf>, 05.01.2019.

- izgradnja operativnije uloge Partnerstva za mir.¹²

Na bilateralnom ugovoru se zasniva članstvo između svake pojedinačne države i Sjevernoatlantskog vijeća, u kojem države potpisnice u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima usklađuju i razvijaju pojedinačne partnerske programe. Svaka država potpisnica Partnerstva za mir obavezna je poštovati međunarodno pravo, Povelju Ujedinjenih nacija i deklaracije o ljudskim pravima. Također države potpisnice dužne su ispunjavati međunarodne dogovore o razoružanju i kontroli naoružanja i uspostavljati transparentnost u planiranju i realizovanju budžeta. Partnerstvo za mir temelji se na interoperabilnosti države partnera, kao i jačanjem saradnje na partnerskim zadacima. Generalni sekretar NATO saveza, Lord George Robertson, je postavio uslove koje BiH mora ispuniti da bi se mogao razmatrati njen prijem u PFP i kasnije u NATO. Ti uslovi su bili sadržani u sljedećem:

- 1) da u Bosni i Hercegovini postoji politika sigurnosti,
- 2) da se na nivou BiH osigura demokratska parlamentarna kontrola oružanih snaga,
- 3) da se na državnom nivou osigura komandovanje i kontrola nad oružanim snagama u BiH, uključujući i ministarstvo odbrane na državnom nivou odgovorno za pitanja odbrane,
- 4) da se osigura puna transparentnost planova i budžeta,
- 5) da se osigura zajednička doktrina i zajednički standardi za obuku i opremanje oružanih snaga,
- 6) da se prevaziđu unutrašnje političke podjele, da se u potpunosti podrži jačanje institucija na nivou države i da se unaprijedi saradnja, pomirenje i stabilnost u regiji,
- 7) političko rukovodstvo BiH u potpunosti treba podržati povratak izbjeglih i raseljenih lica, ispunjavanje obaveza BiH, u skladu sa Dejtonskim mirovnim sporazumom, da se uhapse osumnjičeni za ratne zločine.¹³

Svaka država koja želi postati članica Partnerstva za mir prvo se poziva da potpiše Okvirni dokument, koji određuje osnovna načela na kojima se zasniva Partnerstvo za mir. Bosna i Hercegovina je 14. decembra 2006. godine pristupila programu Partnerstva za mir, nakon potpisivanja Okvirnog dokumenta Partnerstva za mir. Nakon potpisivanja Okvirnog dokumenta, sljedeći korak u postupku pristupa za svakog partnera jeste da podnese NATO Dokument o prezentaciji (Presentation Document). Taj dokument ukazuje na korake koji će biti preduzeti da bi se ostvarili politički ciljevi Partnerstva, vojne i druge potencijale koje partner namjerava da stavi na raspolaganje za potrebe Partnerstva i konkretne oblasti u kojima partner želi da ostvaruje saradnju sa Sjevernoatlantskim savezom. Na osnovu izjava koje su sadržane u Dokumentu o prezentaciji, i naknadnih prijedloga od strane Sjevernoatlantskog saveza i zemlje partnera, zajednički se razrađuje i usvaja Individualni program partnerstva (Individual Partnership Programme-IPP), koji se odnosi na period od dvije godine. U IPP-u se navode politički ciljevi partnera u Partnerstvu za

¹² Više pogledati: *Partnerstvo za mir Pukovnik Vitek Novosielski*, vojni ataše Ambasade Velike Britanije u Beogradu. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. 2003. godine, <http://www.bezbednost.org>, 05.01.2019.

¹³ Više pogledati: Cikotić, S. *SAD i BiH: mogući transfer sigurnosnih rješenja*. Sarajevo. Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, 2010., str. 96

mir, vojni i drugi potencijali koji će biti stavljeni na raspolaganje za potrebe Partnerstva za mir, širi ciljevi saradnje između partnera i Sjevernoatlantskog saveza u različitim oblastima saradnje, kao i konkretne aktivnosti koje treba sprovesti u svakoj od tih oblasti.

Obim saradnje određuje svaka država potpisujući Individualni partnerski program. Najčešće se radi o zajedničkim manevrima i ispunjavanju standarda NATO-a pri nabavci nove vojne opreme ili školovanju oficira. Moguće je i učešće zemalja članica Partnerstva za mir u mirovnim misijama Sjevernoatlantskog saveza. U slučaju prijetećeg napada na neku od zemalja potpisnica predviđene su konsultacije NATO-a. Partnerstvo za mir, međutim, nije eksplicitni odbrambeni savez i države članice NATO-a mogu zasebno odlučiti hoće li eventualno uputiti pomoć u odbrani.¹⁴

Ključni mehanizam političko-vojnog programa Partnerstva za mir predstavlja Proces planiranja i revizije (Planning and Review Process-PARP), koji je usmjeren na promovisanje principa transparentnosti u planiranju državne odbrane i koji se bez prestanka sprovodi unutar samog Sjevernoatlantskog vijeća na države partnere i omogućava partnerima da razviju ostvarljive i održljive sposobnosti za sigurnosne potrebe svake države pojedinačno i doprinos operacijama Sjevernoatlantskog saveza. Riječ je o dvogodišnjem ciklusu planiranja sa ciljem veće interoperabilnosti i transparentnosti između članica Sjevernoatlantskog saveza i partnerskih država. U svakom ciklusu, BiH popunjava tzv. PARP upitnik koji obuhvata informacije o širokom spektru tema, uključujući politiku odbrane, demokratsku kontrolu oružanih snaga, saradnju u PFP-u i relevantne finansijske i ekonomske planove. BiH se također, obavezala da će ispuniti dogovorene partnerske ciljeve u oblastima od planiranja odbrane, preko pripreme jedinica i kapaciteta čije je upućivanje u operacije pod vođstvom NATO-a dogovoreno, pa sve do nabavke konkretne opreme. NATO redovno prati ostvareni napredak, daje povratne informacije te potiče, podržava i pomaže poboljšanja.¹⁵ Prvi PARP upitnik Bosna i Hercegovina je završila u jesen 2007. godine, dok je prvi paket partnerskih odnosa usaglašen u februaru 2008. godine.

Proces planiranja i revizije (Planning and Review Process-PARP) ima za cilj da pomogne zemlji partneru (PFP BiH) da razvije vojne kapacitete radi doprinosa aktivnostima PFP od kojih su najvažnije mirovne operacije pružanja humanitarne pomoći, traganja i spašavanja. Od zemlje partnera se zahtijeva da ispuni Upitnik sveukupne interoperabilnosti PFP kojim se daje odgovor na pitanja statusa nacionalnih snaga u smislu njihove interoperabilnosti sa NATO snagama. Upitnik također sadrži i pitanja i domene odbrambene politike, demokratske kontrole oružanih snaga, nacionalne politike u vezi sa saradnjom u okviru PFP, relevantne finansijske i ekonomske planove, detaljne informacije o vojnim kapacitetima partnerske zemlje koje je spremna da stavi na raspolaganje za saradnju u okviru PFP, zatim sveobuhvatni pregled vojnih snaga i partnerskih ciljeva (PC) koji se tiču mjera definisanih za unapređenje sposobnosti vojnih snaga da djeluju sa

¹⁴ Više pogledati: Politička analiza. *Proširenje NATO-a na Bosnu i Hercegovinu (Korak ka stabilnosti ili Ne računaj NA TO)*. Sarajevo, 2012. godine, str. 2, http://vpi.ba/wp-content/uploads/2016/05/Proširenje_NATO-a_na_Bosnu_i_Hercegovinu.pdf, 10.01.2019.

¹⁵ Više pogledati: Maxwell, R. i Olsen, A., J. *Destinacija NATO: Reforma odbrane u Bosni i Hercegovini*. London: Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall, 2013., str. 102

snagama Sjevernoatlantskog saveza.¹⁶ Glavni zadatak Procesu planiranja i revizije jeste koordinacija i ocjenjivanje vojnih aspekata aktivnosti Partnerstva za mir u svrhu ispunjenja zadataka Partnerstva za mir.

Kao radni program između Sjevernoatlantskog saveza i države članice Partnerstva za mir slijedi Individualni partnerski program (Individual Partnership Program-IPP). Individualni partnerski program se izrađuje na osnovu Godišnjeg euroatlantskog radnog partnerskog programa (Euroatlantic Partnership Work Programme-EAPWP). Godišnji euroatlantski radni partnerski program izrađuju države članice Sjevernoatlantskog saveza i Partnerstva za mir, dok ga odobrava Sjevernoatlantsko vijeće (North Atlantic Council-NAC). Individualni partnerski program je pripremljen u prvoj polovici 2007. godine i prihvaćen i odobren od strane Sjevernoatlantskog vijeća (NAC) i Bosne i Hercegovine. Poslije Individualnog partnerskog programa slijedi Individualni partnerski akcijski plan ((Individual Partnership Action Plan-IPAP). Ovaj mehanizam je pokrenut u novembru 2002. godine na samitu NATO u Pragu, dok je na samitu NATO u Istanbulu, 2004. godine proširen i prilagođen članicama Partnerstva za mir, da bi uspješno realizovale svoje reforme.

IPAP je mehanizam saradnje između Sjevernoatlantskog saveza i partnerske zemlje koji predstavlja intenzivniji oblik institucionalne saradnje sa Sjevernoatlantskim savezom, sa ciljem pomoći zainteresovanim partnerima u reformi i modernizaciji njihovih struktura sigurnosti i odbrane. IPAP je potpuno prilagodljiv individualnim potrebama države partnera – ne bazira se na standardizovanoj listi oblasti, već na konkretnim problemima koji mogu biti predloženi jednako od strane države partnera ili NATO-a.¹⁷ Individualni partnerski akcijski plan se odvija u dvogodišnjim ciklusima. Prvi ciklus Individualnog partnerskog akcijskog plana Sjevernoatlantski savez je odobrio 16. septembra 2008. godine i od tada se redovno ocjenjuje napredak koji ostvaruje Bosna i Hercegovina. To je mehanizam saradnje između NATO-a i partnerske zemlje koja želi značajno poboljšati saradnju sa NATO savezom. Obuhvata sve značajnije oblasti društvenog života i ima četiri poglavlja, i to: politička i sigurnosna, odbrambena i vojna pitanja; javna diplomatija; upravljanje krizama i planiranje odgovora na vanredne situacije te administrativna i pitanja sigurnosne zaštite i resursa. Koordinacijski tim NATO-a redovno ažurira pregled implementacije te dostavlja informacije Vijeću ministara BiH na razmatranje.¹⁸ Od Samita NATO u Bukureštu, Bosna i Hercegovina učestvuje od mjeseca aprila 2008. godine u Intenziviranom dijalogu (ID). Ovaj mehanizam obuhvata vojna, politička, finansijska i sigurnosna pitanja koja se odnose na moguće članstvo Sjevernoatlantskog saveza, bez prejudiciranja bilo koje odluke Sjevernoatlantskog saveza o prijemu neke države u članstvo.

¹⁶ Više pogledati: PARP i Partnerski ciljevi, <http://os.mod.gov.ba/vojno-vojna-saradnja/saradnja-sa-nato/?id=950>, 08.01.2019.

¹⁷ Više pogledati: Stupar, D. *Uloga oružanih snaga Bosne i Hercegovine u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez*. Zbornik radova. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 837-851, 2014., str. 848

¹⁸ Više pogledati: Politička analiza. *Proširenje NATO-a na Bosnu i Hercegovinu (Korak ka stabilnosti ili Ne računaj NA TO)*. Sarajevo, 2012. godine, str.3, http://vpi.ba/wp-content/uploads/2016/05/Prosi-renje_NATO-a_na_Bosnu_i_Hercegovinu.pdf, 10.01.2019.

Putem Akcijskog plana za članstvo (MAP) od države se očekuje da ostvari ciljeve koji se tiču vojnih, političkih, ekonomskih i odbrambenih pitanja. U junu 2009. godine Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je donijelo odluku o podnošenju aplikacije za učešće u Akcijskom planu za članstvo. Deset mjeseci poslije to je i rezultiralo uvjetnim članstvom. Akcijski plan za članstvo je neophodan korak u procesu integracije u Sjevernoatlantski savez, ali dobivanje MAP statusa ipak ne pruža jamstva državi kandidatkinji za konačno postizanje punopravnog članstva u Sjevernoatlantskom savezu. Kao uvjet za članstvo u MAP-u od države kandidatkinje se očekuje da ostvari određene ciljeve u političkim i ekonomskim pitanjima. To uključuje rješavanje svih međunarodnih, etničkih ili teritorijalnih pitanja mirnim sredstvima, privrženost vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava, uspostavljanje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, kao i promovisanje stabilnosti i blagostanja kroz slobodno tržište, socijalnu pravdu i odgovornost spram okoline. Država koja želi postati članica Sjevernoatlantskog saveza prema Akcijskom planu za članstvo priprema svoj Godišnji nacionalni program (ANP) koji predstavlja Sjevernoatlantskom savezu.

Bosna i Hercegovina je pozvana u Pfp tek 2006. godine i od tada je uzela učešće u instrumentima PARP, OCC, PSE, IPCP, IPAP i ID, dok je 2010. godine pozvana u MAP sa uvjetom knjiženja perspektivne vojne imovine na državu BiH. Akcijski plan za članstvo zapravo predstavlja tipičan primjer regionalnog pristupa imajući u vidu da je aktiviran 1999. godine, nakon čega su SAD 2003. godine, u okviru „Američko-jadranske povelje“, preuzele na sebe obavezu pripreme Albanije, Hrvatske i Makedonije (A3) za punopravno članstvo u NATO savez.¹⁹ Proces članstva u MAP koji treba da bude dovršen članstvom u NATO-u u Bosni i Hercegovini još nije formalno osporen, ali je u brojnim javnim istupima pojedinih političkih predstavnika u Republici Srpskoj doveden u pitanje kroz dilemu da li BiH treba da postane članica NATO-a, kao i da je za takvu odluku potrebno tražiti referendumsku potvrdu stanovnika RS.²⁰

PREDNOSTI ULASKA BOSNE I HERCEGOVINE U SJEVERNOATLANTSKI SAVEZ

Osnovna funkcija oružanih snaga svih država svodi se na zaštitu suvereniteta i teritorijalnog integriteta države. U Bosni i Hercegovini prema Opštem okvirnom sporazumu za mir odbrana i sigurnost stavljena je u nadležnost entiteta. Principi koji su predstavljali radni okvir za rad Komisije za reformu odbrane 2005. godine mogu se rezimirati na sljedeći način: Bosna i Hercegovina je iskazala želju da pristupi Sjevernoatlantskom savezu, a Sjevernoatlantski savez je naveo uslov da Bosna i Hercegovina treba imati jednu vojnu silu. Sve navedene promjene provedene su opet po preporukama Komisije za odbrambenu reformu koja je 2005. godine iste izložila u svom izvještaju OS BiH: Jedna vojna sila za 21. vijek, a što je bio uslov čelnika NATO-a za prijem BiH u Pfp koji je iznesen na Samitu 2004. godine u Istanbulu apelujući na BiH da ostvari stalan napredak prema uspostavi jedinstvenih vojnih snaga.²¹

¹⁹ Više pogledati: Dautović, K. *Doprinos Bosne i Hercegovine formiranju sigurnosne zajednice Zapadnog Balkana*. Zbornik radova. Bihać: Pravni fakultet Bihać., 727-745, 2014., str. 736

²⁰ Više pogledati: Šolaja, M. *Bosna i Hercegovina i novi Strateški koncept NATO-a*. Zbornik tekstova. Beograd: TransConflict Serbia, Forum za etničke odnose, Klub 21, 127-139, 2011., str. 134

²¹ Više pogledati: Stupar, D. *Uloga oružanih snaga Bosne i Hercegovine u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez*. Zbornik radova. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 837-851, 2014., str. 846

Struktura odbrane u periodu 2004. godine kada su djelovale dvije vojske: Vojska Federacije Bosne i Hercegovine i Vojska Republike Srpske pod jednom komandom nije bila prihvatljiva, posebno ako se uzmu u obzir i troškovi služenja obaveznog vojnog roka. Zbog toga je BiH morala transformirati svoje oružane snage u profesionalnu vojsku, ukinuti služenje obaveznog vojnog roka i velike rezervne snage. To bi zadovoljilo sigurnosne potrebe BiH, a istovremeno i uslove Sjevernoatlantskog saveza. Ulazak Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez ima svoje prednosti. Bosna i Hercegovina bi priključivanjem Sjevernoatlantskom savezu ostvarila prednosti na sigurnosnom i političkom aspektu. Najbolja garancija za sigurnost i stabilnost Bosne i Hercegovine jeste Sjevernoatlantski savez. Bosna i Hercegovina nema održivu zamjenu za odredište Sjevernoatlantskog saveza. Opća sigurnost, mir i stabilnost su preduvjet i nužan ambijent za dobrobit i funkcioniranje svakog društva.²² Bosna i Hercegovina ima prioritet da zaštiti neovisnost, suverenitet i teritorijalni integritet, da zaštiti ustavni poredak i njime zajamčena ljudska prava i slobode, da razvija ekonomiju kao preduvjet stvaranja realnih uslova za poboljšanje životnog standarda građana, priključenje Europskoj uniji, kao najpovoljnijem načinu realizacije ovog prioriteta i da se priključi i pristupi kolektivnim sistemima sigurnosti. Bez ikakvih ograničenja Bosna i Hercegovina prihvata koncept kolektivne sigurnosti, kao najznačajniji stup vlastite vojne strategije, te zbog toga teži ka što bržem ulasku u Sjevernoatlantski savez.

Faktori koji podupiru unutrašnje probleme bezbjednosti svode se na: nepotpuno sprovođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma, nemogućnost da se u zemlji obezbijedi održivi proces povratka izbjeglica, loše upravljanje granicom, samim tim otežana borba protiv organizovanog kriminala, visoka stopa nezaposlenosti, velike količine sačuvanog oružja i municije.²³ Nakon tragičnog sukoba u Bosni i Hercegovini, djelovale su dvije, odnosno tri vojske i to: Vojska Federacije Bosne i Hercegovine (VFBiH), koja je bila sastavljena od: Armije Republike Bosne i Hercegovine (ARBiH) i Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i Vojska Republike Srpske (VRS). Da se nije dogodila reforma odbrane Bosna i Hercegovina danas imala bi prevelike vojske, a osnovna funkcija bi se odnosila na isplaćivanje plata, kao i slabih izgleda zamjene opreme koja je dotrajala, kao i izvođenja obuke izvan zemlje, dok bi služenje vojnog roka bilo još uvijek obavezno i pristup pomoći i savjetima koje pruža Sjevernoatlantski savez bio bi ograničen.

Bosna i Hercegovina, ranije sinonim za krvoprolića i sukobe, nije izuzetak u odnosu na napredak koji su zemlje Zapadnog Balkana dostigle. Ključni bezbjednosni rizici i izazovi sa kojima se suočava Bosna i Hercegovina mogu se podijeliti u tri grupe, globalne opasnosti, regionalne prijetnje i unutrašnje prijetnje.²⁴ Bosna i Hercegovina, bez ikakve sumnje, bezbjedonosno je najugroženija država, ne samo zapadnog nego i čitavog Balkana, a možda i Europe u cjelini. Bez obzira što trenutno nije suočena s neposrednom vanjskom prijetnjom, zbog nerazriješenih odnosa vezanih za blisku ratnu prošlost nalazi se u latentno neprijateljskom okruženju. Osim toga, u Bosni i Hercegovini prisutan je permanentni rizik od unutrašnjeg cijepanja izazvanog

²² Više pogledati: *Bijela knjiga odbrane Bosne i Hercegovine*, 2005., str. 12, <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/Bijela-knjiga-bs.pdf>, 08.01.2019.

²³ Više pogledati: Đurić, M. *Održivost bezbjednosnih rješenja u Bosni i Hercegovini kroz prizmu evropske integracije*. Zbornik radova. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 745-759, 2014., str. 751

²⁴ Više pogledati: Knezović, S. *Postkonfliktni okviri regionalne sigurnosti i suradnje u jugoistočnoj Europi – inicijative Europske unije*. Zagreb: Politička misao, 2006.. Vol. 43, Br. 2, str. 81

djelovanjem nemirujućih etničkih podjela. Utoliko više članstvo u najmoćnijem vojnom savezu na svijetu za Bosnu i Hercegovinu trebalo bi predstavljati ne samo poželjan, već i najlogičniji mogući izbor.²⁵

Ključna stvar za ostvarivanje neupitne kolektivne vojne sigurnosti Bosne i Hercegovine, jeste da postane članica Sjevernoatlantskog saveza, jer bi u tom slučaju njezin nacionalni suverenitet i teritorijalni integritet bio zajamčen i od strane cijeloga NATO saveza. Jedini alternativni put BiH, koji može brzo osigurati sigurnost i generirati razvoj BiH je članstvo u NATO savezu.²⁶ Bosna i Hercegovina se, historijski i strateški, pokazala kao ključ regionalne sigurnosti, i kao zemlja sa vrlo ozbiljnim problemima, čijim bi se rješenjem ostvarile bosanskohercegovačke aspiracije vezane za članstvo u NATO-u, a cijeli region učinio stabilnijim.²⁷ Što se tiče političkog aspekta Bosna i Hercegovina bi ulaskom u Sjevernoatlantski savez obezbijedila sebi političku stabilnost, jačanje demokratije, kao i građenje prijateljskih odnosa kako sa susjednim državama tako i sa europskim i svjetskim silama. Ojačao bi politički ugled Bosne i Hercegovine u razmatranju bilateralnih i multilateralnih pitanja međunarodne politike. Da bi ojačala demokratija ključ je sigurnost.

Bosna i Hercegovina treba računati na određene troškove. Bosna i Hercegovina mora ulagati u vojnu opremu, izdatke koje treba obezbijediti zbog adekvatnog odbrambenog kapaciteta, ulaganje u kupovinu specijalne opreme. Zbog nepostojanja tržišno određene cijene i kvantificiranog troška, kao ni kvantificirane dobiti, nema smisla pojedinačno govoriti koliko neko želi platiti ili smatra da bi trebao platiti za nacionalnu odbranu i ulazak u NATO. Tako 1 KM mjesečno ili hiljada tokom čitavog života, može biti previše za određenog pojedinca, ali ne treba smetnuti sa uma da u isto vrijeme ti pojedinci uživaju identične blagodati nacionalne odbrane. A kako uživaju beneficije te usluge, logično je da moraju za taj benefit i snositi određene troškove.²⁸ Troškovi Bosne i Hercegovine po pitanju ulaska u Sjevernoatlantski savez podrazumijevaju se kroz učešće vojnih troškova u državnom proračunu, ili na makro nivou. Ulazak Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez podrazumijeva profesionalizaciju i modernizaciju Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Solidarna pomoć u slučaju oružanog napada bilo kojoj državi članici Sjevernoatlantskog saveza, koja je definisana i člankom 5. Sjevernoatlantskog sporazuma, i potpora zajedničkim načelima povećano bi izložile Bosnu i Hercegovinu sigurnosnim rizicima. Iako NATO, naime, konceptualno deklarira kako će sigurnost svojih članica ostvarivati u duhu i na temelju Povelje UN-a, pojedina rješenja i praksa djelovanja ukazuju na spremnost odstupanja od tog načela.²⁹

²⁵ Više pogledati: Zaključci o potrebi članstva Bosne i Hercegovine u NATO detaljno opisani u: Marinković, M. (2013). *Zašto prijem u NATO mora biti prioritet BiH*, <https://www.tacno.net/polemika/zasto-je-opasno-forsirati-clanstvo-u-nato-paktu-bez-unutrasnjeg-konzensusa-u-bih/>, 09.01.2019.

²⁶ Više pogledati: Lapandić, N. *Ljudska prava i slobode, sigurnost i razvoj Bosne i Hercegovine. Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 815-825, 2014., str. 824

²⁷ Više pogledati: Kavaz-Hukić, S. i Fejzić S. *NATO i BiH-od mirovne misije do partnerstva-put ka integraciji*. Zbornik radova. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 873-891, 2014., str. 877

²⁸ Više pogledati: Hadžović, D. *Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu*. Centar za sigurnosne studije BiH, 2009., str. 21

²⁹ Više pogledati: Radičević, T. *Hrvatsko djelovanje u NATO-u-strateški sigurnosni aspekti*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2009., str. 151

ZAKLJUČAK

Sjevernoatlantski savez (NATO) radi na očuvanju mira i sigurnosti širom euroatlantskog regiona. Cilj Sjevernoatlantskog saveza jeste da obezbijedi slobodu i bezbjednost za sve države članice političkim i vojnim sredstvima. Da bi uspješno izveli svoje zadatke, snage Sjevernoatlantskog saveza moraju na terenu imati sposobnost brze pokretljivosti gdje god da su potrebne, moraju podržati operacije i bez obzira na vrijeme i udaljenost postići svoje ciljeve. Bosna i Hercegovina teži ka temeljnim vrijednostima i snagama Sjevernoatlantskog saveza. Saradnja Sjevernoatlantskog saveza i Bosne i Hercegovine se nastavila širiti kroz djelovanje u zahtjevnim programima Partnerstva za mir. Akcijski plan za članstvo pruža savjetovanje, podršku i pomoć Bosni i Hercegovini da se priključi Sjevernoatlantskom savezu. U pogledu međunarodnih odnosa i unutrašnje sigurnosti veliki značaj za Bosnu i Hercegovinu imalo je članstvo u Partnerstvo za mir. Komisija za reformu odbrane Bosne i Hercegovine je u okviru rada dala prijedlog da jedinstveni cilj Bosne i Hercegovine bude punopravno članstvo u Sjevernoatlantski savez.

Može se zaključiti da je Bosna i Hercegovina do sada uložila ogromne napore na putu da uđe u Sjevernoatlantski savez, preuzimajući određene norme i standarde Sjevernoatlantskog saveza, ali treba i dalje ulagati da bi ostvarila taj cilj. Standardi Sjevernoatlantskog saveza pružaju dobre smjernice za profesionalizam Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Što se tiče politike, Bosna i Hercegovina bi ulaskom u najmoćniji savez iskazala pomak u građenju demokratskog potencijala. Ulazak Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez značio bi sigurnost, prevenciju mogućih sukoba, jačanje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, jačanje borbe protiv terorizma, a prije svega stabilizaciju regije kao preduvjet za integraciju u Europsku uniju, jer vojska Bosne i Hercegovine ako nije dio neke zajednice ne može sama garantovati sigurnost u komplikovanim geopolitičkim odnosima koji se dešavaju između država. Prednost priključenja Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez predstavlja garanciju da će države članice kako je definisano Sjevernoatlantskim sporazumom, koji je temelj osnivanja Sjevernoatlantskog saveza, u slučaju oružanog napada na bilo koju od njih pomoći jedna drugoj pojedinačno ili kolektivno. Stanovništvo Bosne i Hercegovine treba steći realnu sliku o Sjevernoatlantskom savezu. Obavještanje i educiranje stanovništva o članstvu Partnerstva za mir i Sjevernoatlantskom savezu predstavlja jednu od obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela u Individualnom partnerskom akcijskom planu. Druge strukture na nivou države trebaju nastaviti sa razvojem kapaciteta i održavanjem već stvorenih kapaciteta.

LITERATURA

- Adler, E. (2008). The Spread of security Communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO's Post Cold War Transformation. *European Journal of International relations*. Vol. 14, No. 2, 195-230.
- Cikotić, S. (2010). SAD i BiH: mogući transfer sigurnosnih rješenja. Sarajevo. Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca.
- Dautović, K. (2014). Doprinos Bosne i Hercegovine formiranju sigurnosne zajednice Zapadnog Balkana. *Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 727-745.
- Đurić, M. (2014). Održivost bezbjednosnih rješenja u Bosni i Hercegovini kroz prizmu evropske integracije. *Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 745-759.
- Hadžović, D. (2009). Troškovi i beneficije pridruživanja Bosne i Hercegovine NATO savezu. Centar za sigurnosne studije BiH.
- Kavaz-Hukić, S. i Fejzić S. (2014). NATO i BiH-od mirovne misije do partnerstva-put ka integraciji. *Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 873-891.
- Knezović, S. (2006). Postkonfliktni okviri regionalne sigurnosti i suradnje u jugoistočnoj Europi – inicijative Europske Unije. Zagreb: Politička misao, Vol. 43, Br.2.
- Lapandić, N. (2014). Ljudska prava i slobode, sigurnost i razvoj Bosne i Hercegovine. *Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 815-825.
- Marinković, M. (2013). Zašto prijem u NATO mora biti prioritet BiH. Dostupno na: <https://www.tacno.net/polemika/zasto-je-opasno-forsirati-clanstvo-u-nato-paktu-bez-unutrašnjeg-konzensusa-u-bih/>, preuzeto 09.01.2019.
- Maxwell, R. i Olsen, A. J. (2013). Destinacija NATO: Reforma odbrane u Bosni i Hercegovini 2003-13. London : Royal United Services Institute for Defence and Security Studies Whitehall.
- Radičević, T. (2009). Hrvatsko djelovanje u NATO-u-strateški sigurnosni aspekti. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 133-159.
- Stupar, D. (2014). Uloga oružanih snaga Bosne i Hercegovine u procesu integrisanja Bosne i Hercegovine u Sjevernoatlantski savez. *Zbornik radova*. Bihać: Pravni fakultet Bihać, 837-851.
- Šolaja, M. (2011). Bosna i Hercegovina i novi Strateški koncept NATO-a. *Zbornik tekstova*. Beograd: TransConflict Serbia, Forum za etničke odnose, Klub 21, 127-139.

Online izvori

- Bijela knjiga odbrane Bosne i Hercegovine. (2005). Dostupno na: <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/Bijela-knjiga-bs.pdf>, preuzeto 08.01.2019.
- NATO Priručnik. (2005). Odjel za javnu diplomaciju NATO 1110 Bruxelles. Belgija. Dostupno na: <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006.html>, preuzeto 05.01.2019.
- PARP i Partnerski ciljevi. Dostupno na: <http://os.mod.gov.ba/vojno-vojna-saradnja/saradnja-sa-nato/?id=950>, preuzeto: 08.01.2019.

- Partnerstvo za mir Pukovnik Vitek Novosielski, vojni ataše Ambasade Velike Britanije u Beogradu. Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku. (2003) Dostupno na: <http://www.bezbednost.org>, preuzeto 05.01.2019.
- Partner. Mjesečnik o evroatlantskim integracijama, odbrani i vojsci. (2008). Broj 2. Dostupno na: <http://www.mod.gov.me/files/1206620684.pdf>, preuzeto 05.01.2019.
- Politička analiza. Proširenje NATO-a na Bosnu i Hercegovinu (Korak ka stabilnosti ili Ne računaj NATO). (2012). Sarajevo. Dostupno na: http://vpi.ba/wp-content/uploads/2016/05/Prosirenje_NATO-a_na_Bosnu_i_Hercegovinu.pdf, preuzeto 10.01.2019.
- Politika odbrambenog planiranja.. (2009). Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine. Sarajevo, preuzeto 04.03.2020.
- Povelja Ujedinjenih naroda. Glava VII: Djelovanje u slučaju prijetnje miru, narušenja mira i čina agresije. Dostupno na: https://www.mvep.hr › CustomPages › Static › HRV › Files › ugovori › povelja_..., preuzeto 06.01.2019.
- Sjevernoatlantski ugovor. Dostupno na: <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-cr-2006/Appendix2.pdf>, preuzeto 10.01.2019.
- <https://www.mvep.hr › multi-org-inicijative › nato › drzave-clanice-saveza>, preuzeto 04.03.2020.

COOPERATION BETWEEN NORTH ATLANTIC TREATY ORGANISATION AND BOSNIA AND HERZEGOVINA

Professional paper

Abstract

Reason for writing and research problem(s): Bosnia and Herzegovina, a country in transition, seeks to achieve its strategic goals, namely membership of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the European Union (EU). The method of accession to the North Atlantic Treaty Organization has a specific, clearly defined procedure. Accession to the North Atlantic Treaty Organization is technically through participation in the Political-Military Partnership for Peace program, the Planning and Review Process, the Individual Partnership Program, the Individual Partnership Action Plan, the Membership Action Plan and the Concept of Operational Capabilities and Evaluation and Feedback. Defense reform in Bosnia and Herzegovina is based on the principle of collective security. The process of defense reform in Bosnia and Herzegovina involves the creation of professional Armed Forces, which requires organizational, material, procedural and other compliance to be used jointly with NATO and NATO / PfP forces in different conditions to carry out missions and tasks.

Aims of the paper (scientific and/or social): The aim of the paper is to get acquainted with the complementary mechanisms by which the cooperation of the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina takes place.

Methodology/Design: The study analyzed the cooperation of the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina, as well as the advantages of joining Bosnia and Herzegovina to the North Atlantic Treaty Organization. Given that this is a theoretical study, a review of the available literature on cooperation between the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina has been made through the use of general scientific methods, primarily descriptive method, to fulfill basic methodological approaches. In considering the available literature on cooperation between the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina, no specific data collection methods were used.

Research/Paper limitation: The study outlines the advantages of Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization, and the positive views of Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization. The limitations of this research are related to the lack of negative views on Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization. For the sake of further research, it is also useful to cite the negative views of Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization. Bosnia and Herzegovina would have military, political, economic, social but also numerous security implications by joining the North Atlantic Treaty Organization, such as: achieving certain but not absolute guarantees of collective defense; increased ability to influence regional and security issues; increased exposure to security risks arising from international

security engagement; demanding operations that will include complex challenges and a range of negative impacts on the development of the defense system of Bosnia and Herzegovina. However, these limitations do not diminish the results of the research and pose a challenge for further research, which would certainly be complemented by all the negative views of Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization.

Results/Findings: The North Atlantic Treaty Organization sets partnership goals in cooperation with the Ministry of Defense of Bosnia and Herzegovina, which Bosnia and Herzegovina must meet during this period. The accession of Bosnia and Herzegovina to the North Atlantic Treaty Organization is a very complex process, in which it is necessary to implement institutional and legislative reforms in the fields of defense, security and economy. In the past, Bosnia and Herzegovina has done a great deal in the defense reform process, the implementation of which has been greatly assisted by the North Atlantic Treaty Organization. Achieving full membership of the North Atlantic Treaty Organization for Bosnia and Herzegovina would mean joining a group of democratic states. This would advance the promotion of peace, security and stability of the country. This would further strengthen Bosnia and Herzegovina reputation on the international stage. The accession of Bosnia and Herzegovina to the North Atlantic Treaty Organization represents an opportunity for any conflict as well as crisis situations to be suppressed and resolved through democratic rather than military means. With the accession of Bosnia and Herzegovina to the North Atlantic Treaty Organization, Bosnia and Herzegovina would join the countries of the region. In doing so, it would substantially strengthen its geopolitical position as well as its defense capabilities and would be able to make equal decisions within the North Atlantic Treaty Organization.

General Conclusion: The cooperation of the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina depends on the extent to which Bosnia and Herzegovina is prepared to strengthen democracy and the reform processes of the defense system in Bosnia and Herzegovina. Defense reform in Bosnia and Herzegovina and the political and military program of the North Atlantic Treaty Organization were the right choice for Bosnia and Herzegovina. In addition to defining what Bosnia and Herzegovina needs to do in order to become a credible candidate for membership of the Partnership for Peace, the North Atlantic Treaty Organization has simultaneously assisted Bosnia and Herzegovina efforts to achieve its goal. Bosnia and Herzegovina has benefited from the methodology of the political-military program.

Research/Paper Validity: The results of the study of cooperation between the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina should justify both the scientific and social importance of this work. Regarding the contribution of the North Atlantic Treaty Organization to Bosnia and Herzegovina, it should be borne in mind that the contribution to the justification of the research is up-to-date, given that the Reform Program of Bosnia and Herzegovina, which is not fundamentally different from the Annual National Plan, was sent to Brussels Headquarters (ANP) prepared by any country wishing to become a member of the North Atlantic Treaty Organization. The submission of the document of the Reform Program of Bosnia

and Herzegovina will continue the partnership and cooperation of Bosnia and Herzegovina with the North Atlantic Treaty Organization. Bosnia and Herzegovina has completed the Individual Partnership Action Plan. The theoretical explanation of the cooperation between the North Atlantic Treaty Organization and Bosnia and Herzegovina allows us to better understand how much has been done in the field of Bosnia and Herzegovina entry into the North Atlantic Treaty Organization and how much Bosnia and Herzegovina is really ready to enter the most powerful alliance in the world.

Key words: North Atlantic Treaty Organisation, defense reform of Bosnia and Herzegovina, complementary mechanisms, advantages

Podaci o autoru

Amina Smailhodžić, magistar sigurnosnih studija, završila I i II ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije. Trenutno student na III ciklusu studija Univerziteta u Sarajevu, na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.

E-mail: aminasmailhodzic@fkn.unsa.ba

**“UPRAVLJANJE RIZIKOM U PRIVATNOJ SIGURNOSTI“,
JASMIN AHIĆ I IVAN NAĐ – PRIKAZ KNJIGE**

Prikaz knjige

Primljeno/Received:

Prihvaćeno/Accepted:

**“RISK MANAGEMENT IN PRIVATE SECURITY“, JASMIN AHIĆ AND IVAN
NAĐ - BOOK REVIEW**

Book review

Hana UGLJANIN

Knjiga „Upravljanje rizikom u privatnoj sigurnosti“ autora prof. dr. Jasmina Ahića i doc. dr. Ivana Nađa, u izdanju Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu, je djelo koje je već samom promocijom održanom 11. januara 2018. godine u Svečanoj sali Doma policije u Sarajevu privukla ogromnu pažnju naučne i stručne javnosti. Naime, riječ je o djelu koje je bilo prijeko potrebno bosanskohercegovačkim, ali i regionalnim naučnim krugovima, s obzirom na evidentan nedostatak literature koja pokriva djelokrug rada privatne sigurnosti. Privatna sigurnost je relativno mlada grana u Bosni i Hercegovini, ali i veoma značajna, te u tom kontekstu ova knjiga ima ogroman doprinos. Autori su temeljito, sistematski, pregledno i jasno obradili veoma zahtjevnu i nedovoljno istraženu temu, te time zadovoljili navedene potrebe i nadmašili već visoko postavljena očekivanja. Iako u predgovoru knjige autori ističu da je riječ o djelu koje je namijenjeno studentima s ciljem sticanja znanja iz područja privatne sigurnosti, sa sigurnošću možemo reći da je njegova primjena daleko šira. „Upravljanje rizikom u privatnoj sigurnosti“ je naučno utemeljeno, stručno relevantno i savremeno djelo usmjereno stručnoj i naučnoj javnosti, ali i dovoljno jasno, pregledno i razumljivo široj čitateljskoj publici. Posljednjih godina primjetan je porast interesovanja i sve veći broj osoba koje se na određeni način bave pojedinim segmentima privatne sigurnosti, ali je veoma malo stručnjaka koji mogu napraviti kvalitetnu procjenu rizika, te se značaj i korist ove knjige može posmatrati i sa tog aspekta.

Problematiku upravljanja rizikom u privatnoj sigurnosti, u već prepoznatljivom stilu pisanja i korištenjem relevantne naučne i stručne literature, autori izlažu na 147 stranica. Pažljivo pripremljena materija je strukturirana u deset zasebnih poglavlja: „*Pojmovno definiranje sigurnosti*“, „*Sistem privatne sigurnosti*“, „*Privatna sigurnost kao rezultat stanja opće sigurnosti*“, „*Osnove o riziku*“, „*Parametri rizika*“, „*Upravljanje rizicima prema ISO 31000*“, „*Metodologija analize rizika*“, „*Upravljanje projektnim rizicima prema PMBOK GUIDE*“, „*Poredba pristupa upravljanju projektnim rizicima*“ i „*Uloge i odgovornosti unutar procesa upravljanja projektnim rizicima*“.

Nakon predgovora i uvoda, knjiga započinje poglavljem kojim se definira pojam sigurnosti, a zatim sistem sigurnosti, privatna sigurnost i sistem privatne sigurnosti. U ovom dijelu, autori se također bave i pojmom javnog i privatnog sektora obrađujući sljedeće tematike: „*Konceptualizacija javnog i privatnog sektora*“, „*Konceptualizacija javnog i privatnog prostora*“, „*Priroda prostora*“ i „*Urbani prostor i nadzor – porast masovnog privatnog vlasništva*“. Drugo poglavlje rezervirano je isključivo za sistem privatne sigurnosti i to kroz njegovo terminološko i teorijsko određenje. „*Privatna sigurnost kao rezultat stanja opće sigurnosti*“ je iduće poglavlje koje se bavi definiranjem sustava osiguranja osoba, imovine i poslovanja, te u tom kontekstu razrađuje metodologiju procjene sigurnosti i to kroz četiri etape: pripremanje projekta, prikupljanje podataka, obrada podataka i donošenje zaključaka sa prijedlogom protumjera zaštite. Osim toga, u ovom poglavlju se iznose i postupci izrade projekta zaštite osoba, objekata ili prostora, politika sigurnosti poduzeća, te sigurnost poslovnih objekata.

Kroz poglavlja koja slijede autori se na sistematičan način bave problematikom rizika, počev od pojma i definicije rizika, mehanizama njegove pojave, pa do određivanja parametara rizika u koje autori svrstavaju: prijetnju, ranjivost objekata, posljedice i vjerovatnoću događaja. Nakon jasno izloženih osnova i polazišta za kvalitetnu procjenu i upravljanje rizicima, autori se u naredna tri poglavlja sveobuhvatno bave tematikom upravljanja rizicima prema ISO 31000, metodologijom analize rizika, te upravljanjem projektnim rizicima prema PMBOK GUIDE. „*Upravljanje rizicima prema ISO 31000*“ je poglavlje koje čitatelju nudi uvid u principe, okvir i proces upravljanja rizicima, alate i tehnike za procjenu rizika, načine tretiranja rizika, te implementaciju upravljanja rizicima prema ISO 31000. „*Metodologija analize rizika*“ predstavljena je kroz kvalitativnu i kvantitativnu analizu i to prezentovanjem glavnih osobina obje metode i davanjem praktičnih uputa kada i kako koristiti neku od njih. „*Upravljanje projektnim rizicima prema PMBOK GUIDE*“ je poglavlje koje analizira Vodič za upravljanje projektima, engl. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide) i ukazuje na njegovu praktičnu primjenu prilikom upravljanja projektnim rizicima.

U dijelu pod nazivom „*Poredba pristupa upravljanju projektnim rizicima*“ izložena je komparativna analiza pojedinih razvijenih pristupa upravljanju rizicima, počev od standarda, pa do opisnih metodoloških pristupa. Posljednje poglavlje pojašnjava uloge i odgovornosti unutar procesa upravljanja projektnim rizicima podijeljene između sponzora i rukovodioca projekta, menadžera za rizike, vlasnika rizika i vlasnika aktivnosti, članova projektnog tima i ostalih zainteresiranih strana.

Važno je istaći da je cjelokupno djelo prožeto tabelarnim i grafičkim prikazima koji uveliko doprinose potpunom razumijevanju materije. Osim toga, na kraju svakog poglavlja nalaze se pripremljena pitanja za provjeru znanja koja pomažu studentima u izučavanju ovog područja i koja dodatno doprinose edukativnoj dimenziji ovog djela.

Knjiga završava riječima recenzenata, prof. dr. Nedžada Korajlića i dr. sci. Armina Kržalića. Prof. dr. Nedžad Korajlić, između ostalog, navodi „*Knjiga „Upravljanje rizikom u privatnoj sigurnosti“ je rezultat timskog rada Ahića i Nađa i njihovog karakterističnog izraza i pisanja, te bogatog iskustva autora. Ovo djelo je originalno sa više stajališta, te predstavlja vrijedno štivo ne samo naučnicima, istraživačima i studentima, već svim praktičarima u sistemu privatne sigurnosti*“.

„Tekst knjige je razumljiv, dobro sistematiziran i zbog toga preporučujem sadržaj ovog djela za upotrebu u domaćoj nastavi na visokoškolskim ustanovama koje izučavaju programe sigurnosnih studija i kriminalistike. Dugogodišnje iskustvo u sigurnosnom sektoru, autore je svrstalo u dobre poznavaoce predmetne materije, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu“, zaključuje dr. sci. Armin Kržalić.

Podaci o autoru

Hana Ugljanin, magistar prava i magistar kriminalistike, zaposlena kao mlađi inspektor – istražitelj u Federalnoj upravi policije Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova. Trenutno student III ciklusa studija Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu.

E-mail: hanaugljanin@fkn.unsa.ba